

Gmina Tyczyn

Nr 10 (591)

28.09 – 24.11.2018 r.

Cena 1,50 zł

GŁOS TYCZYNA

PISMO SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Borek Stary

Hermanowa

Kielnarowa

Matysówka

Tyczyn

Mazurek Dąbrowskiego
w wykonaniu uczniów
Szkoły Podstawowej
w Tyczynie

W numerze:

- Informacje o uzyskanych dofinansowaniach na przebudowę dróg
- O zmianach w segregacji odpadów
- Zaproszenia na spotkania patriotyczne
- Informacje ze szkół i instytucji
- Z historii miasta: tyczyńskie nekropolie

Hymn Polski w wykonaniu uczniów SP w Tyczynie, odśpiewany w ramach ogólnopolskiego konkursu pt. „Do Hymnu”

Dyrektor SP w Tyczynie Zofia Międkar-Mruk odbiera pamiątkowy dyplom za udział szkoły w konkursie

Od lewej: Anna Fil – przewodnicząca Rady Rodziców, dyrygent Elżbieta Halaś – nauczyciel muzyki, dyrektorka szkoły: Barbara Stempniowska, Zofia Międkar-Mruk

Mazurek Dąbrowskiego występowało ponad 300 uczniów SP w Tyczynie

Wyniki wyborów samorządowych 2018

21 października br. w 7 obwodach wyborczych w Gminie Tyczyn wybieraliśmy Burmistrza Tyczyna, głosowaliśmy także na kandydatów ubiegających się o mandaty radnych w: Radzie Miejskiej w Tyczynie, Powiecie Rzeszowskim i Sejmiku. Liczba uprawnionych do głosowania w gminie Tyczyn - 9292 osób.

W wyborach samorządowych na Burmistrza Tyczyna mieliśmy jednego kandydata – **Janusza Wiktora Skotnickiego**, który decyzyjnie mieszkańców i ich głosami – **3 423** (co daje **79 %** wszystkich głosów) – **został wybrany Burmistrzem Tyczyna** na kolejną już kadencję. Przypominamy, że Janusz Skotnicki przez 8 lat pełnił funkcję zastępcy burmistrza, a burmistrzem był w latach 1998-2002 i 2014-2018.

Poniżej wyniki, jakie w wyborach do Rady Miejskiej w Tyczynie osiągnęli poszczególni kandydaci (nazwiska w kolejności alfabetycznej).

CZARNIK Jadwiga uzyskała	209 głosów (55.73%)
CZEKAJ Marcin Dawid	33 głosy (13.52%)
DRAŻEK Anita Iwona	153 głosy (52.58%)
FILIP Bogusław	128 głosów (42.67%)
FORNAL Ryszard	(bez głosowania)
FUDALI Damian Olaf	173 głosy (60.70%)
GUTKOWSKA Barbara Grażyna	138 głosów (47.42%)
KACZOR Ryszard Stanisław	168 głosów (57.34%)
KOCÓR Adrian Mariusz	31 głosów (11.15%)
LAMPART Grzegorz Adolf	172 głosy (57.33%)
MALAK Eugeniusz Władysław	156 głosów (56.12%)
MALAK Ewelina Maria	(bez głosowania)
MROCZKA Joanna Wiesława	88 głosów (64.23%)
OLECH Ryszard	13 głosów (4.68%)
PŁONKA Mieczysław Józef	91 głosów (33.21%)
PROKOP Zdzisław Józef	147 głosów (60.25%)
ROŹKIEWICZ Łukasz Adam	166 głosów (44.27%)
RUSZEL Tadeusz Stanisław	208 głosów (59.09%)
SADECKA Anna Grażyna	49 głosów (35.77%)
SKOCZYŁAS Klaudia Natalia	78 głosów (28.06%)
SKOWROŃSKI Adam	110 głosów (34.48%)
STACHOWSKA Krystyna	183 głosy (66.79%)
SZAWARA Genowefa	200 głosów (66.67%)
SZYBKOWSKA Maria Wiesława	112 głosów (39.30%)
SZYSZKA Danuta	(bez głosowania)
TADLA Marian Franciszek	209 głosów (65.52%)
TRZYNA Barbara Krystyna	144 głosy (40.91%)
WIATER Rafał Mateusz	100 głosów (33.33%)
ZIAJA Dariusz	64 głosy (26.23%)
ZIAJA Paweł Karol	125 głosów (42.66%)

W nadchodzącej kadencji do Rady Miejskiej w Tyczynie wybrano następujących radnych: z Tyczyna – **Anita Drażek, Marian Tadla, Ryszard Kaczor, Damian Fudali, Ryszard Fornal**. Z Kielnarowej – **Jadwiga Czarnik, Ewelina Malak**. Z Borku Starego – **Grzegorz Lampart, Tadeusz Ruszel**. Z Hermanowej – **Genowefa Szawara, Zdzisław Prokop, Eugeniusz Malak, Joanna Mrocza**. Z Matysówki – **Danuta Szyszka i Krystyna Stachowska** (z dniem 1 stycznia 2019 r., w związku ze zmianą granic, panie wejdą do Rady Miasta Rzeszowa).

***

W wyborach do Rady Powiatu Rzeszowskiego wśród kandydatów naszej Gminy najlepszy wynik osiągnął **Łukasz Obara**. Zagłosowało na niego **1 325 osób (18.28%)**. Wynik ten pozwolił mu uzyskać mandat radnego.

(red.)

Ranking Złota Setka Gmin Podkarpacia

Gazeta codzienna *Nowiny* opublikowała ranking podsumowujący osiągnięcia samorządów wojewódzka podkarpaciego. Nosi on nazwę Złota Setka Gmin Podkarpacia. Ranking ten prowadzony jest przez *Nowiny* we współpracy z Małopolskim Instytutem Gospodarczym w Rzeszowie. Gminy oceniane są w kategoriach: gmina wiejska, gmina miejsko-wiejska i miasta.

Ogłoszone niedawno wyniki są dla nas bardzo korzystne. Wśród 35 gmin miejsko-wiejskich **Tyczyn zajął 4. miejsce**. Wyprzedziły nas tylko **Lesko** (1. miejsce), **Boguchwała** (2) i **Nisko** (3). Biorąc pod uwagę wszystkie trzy kategorie wśród 160 gmin, wygrała Solina, a gmina Tyczyn znalazła się na 15. miejscu. Jest to efektem docenienia pracy, jaką wykonali lokalni samorządowcy na rzecz rozwoju gminy, aby mieszkańcom żyło się jak najlepiej. Oby taki wynik utrzymał się jak najdłużej.

tekst: **Janusz Skotnicki**
- burmistrz Tyczyna

Burmistrz Tyczyna,
Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury im. Katarzyny Sobczyk w Tyczynie,
Publiczne Przedszkole Zgromadzenia Sióstr Św. Dominika w Tyczynie
serdecznie zapraszają na

Uroczystość Patriotyczną z okazji Święta Niepodległości

11 listopada 2018r.
godz. 9.00
sala widowiskowa
M-GOK w Tyczynie

niepodległa POLSKA STULECIE ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI

W programie:

godz. 9.00 - Uroczysta Msza Święta w intencji Ojczyzny w Kościele Parafialnym w Tyczynie

godz. 10.00 - Przemarsz z Orkiestrą Dętą i złożenie kwiatów przed Pomnikiem Czynu Patriotycznego

godz. 10.30 - Wystąpienie okolicznościowe Burmistrza Tyczyna - Program słowno-muzyczny w wykonaniu dzieci z Publicznego Przedszkola Zgromadzenia Sióstr Św. Dominika w Tyczynie

RADA MIEJSKA UCHWALIŁA

21.09 br. odbyła się 54. sesja Rady Miejskiej w Tyczynie. Radni wysłuchali informacji z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury im. Katarzyny Sobczyk w Tyczynie oraz informacji o międzysesyjnej działalności Burmistrza.

Podjęli również uchwały w sprawach:

► **Wyrażenia zgody na zbycie nieruchomości.**

Działki o numerach: • **440/3** o pow. 0,40 ha (położona w Kielnarowej); • **475/1** o pow. 0,0926 ha oraz • **475/2** o pow. 0,1196 ha (obie położone w Tyczynie) stanowią własność Gminy Tyczyn i nie są właściwie zagospodarowane. Dla działek nr 475/1 i 475/2 położonych w Tyczynie wydane zostały warunki zabudowy dla budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Ze względu na zainteresowanie zakupem Rada Miejska wyraziła zgodę, by przeznaczyć je do sprzedaży w drodze przetargu.

► **Przystąpienia do sporządzenia VII zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Tyczyn.** Powierzchnia terenu objętego VII zmianą Studium wynosi 2,6851 ha. Potrzeba zmiany studium dla określonego obszaru wynika z konieczności dostosowania jego zapisów do obecnych potrzeb produkcyjnych i usługowych w Hermanowej.

► **Przystąpienia do sporządzenia VIII zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Tyczyn.** Powierzchnia terenu objętego VIII zmianą Studium wynosi około 4,47 ha. Potrzeba zmiany studium dla określonych terenów wynika z konieczności dostosowania jego zapisów do obecnych potrzeb mieszkaniowych w Kielnarowej, w związku ze zgłoszonym wnioskiem oraz potrzeb w zakresie komunikacji i infrastruktury technicznej.

► **Wyrażenia zgody na oddanie w najem nieruchomości.** Lokal użytkowy przy ul. Rynek 3 w Tyczynie jest własnością gminy i obecnie jest wynajęty na podstawie umowy najmu na czas określony, który kończy się 31.10.2018 r. Dotychczasowy najemca zwrócił się z pismem do Burmistrza Tyczyna o możliwość przedłużenia umowy najmu na czas nieoznaczony. Rada Miejska wyraziła zgodę.

► **Uchylenia uchwały Nr XL.278.17 Rady Miejskiej w Tyczynie z dnia 8.09.2017 r.** W związku z brakiem realizacji planowanego w 2018 r. wspólnego projektu z Powiatem Rzeszowskim pn. „Przebudowa drogi powiatowej Nr 1402R Rzeszów – Matysówka – Chmielnik w km od 2+585 do 7+983”, współfinansowanego ze środków budżetu państwa w ramach programu wieloletniego pod nazwą „Program rozwoju gminnej

MGOPS w Tyczynie zatrudni opiekuna

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tyczynie pilnie zatrudni młodszego opiekuna / opiekuna osób starszych na umowę zlecenie. Wymagane wykształcenie podstawowe. Praca na terenie gminy Tyczyn.

Szczegółowe informacje można uzyskać pod nr. tel. **(17) 23-04-914**.

i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019”, należało uchylić podjętą przez Radę Miejską w Tyczynie uchwałę z dnia 8.09.2017 r.

► **Zaciągnięcia zobowiązania na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych pochodzących od właścicieli nieruchomości zamieszkałych w Gminie Tyczyn.** W związku z wygaśnięciem umowy z Firmą TRANSPRZĘT Sp. z o.o. Sp. k. na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych pochodzących od mieszkańców Gminy Tyczyn, Rada Miejska podjęła uchwałę w celu zapewnienia ciągłości usług odbioru i zagospodarowania odpadów od mieszkańców gminy Tyczyn oraz ogłoszenia przetargu.

► **Zaciągnięcia zobowiązania na zimowe utrzymanie dróg gminnych.** Rada Miejska podjęła uchwałę dotyczącą zabezpieczenia środków finansowych na zimowe utrzymanie dróg gminnych administrowanych przez Gminę Tyczyn w latach 2019-2020.

► **Podwyższenia kapitału zakładowego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej „Eko-Strug” – Spółka z o.o. z siedzibą w Tyczynie.** Przekazano do PGK „Eko-Strug” środki trwale stanowiące sieci wodociągowe i kanalizacyjne zlokalizowane w Matysówce, budowane w latach 2005-2016, oraz 3 działki gminne położone w tej miejscowości o nr.: 18, 456/1 i 536.

► **Zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Tyczyn.**

► **Zmiany uchwały budżetowej Gminy Tyczyn na 2018 r.**

► **Zmiany Statutu Gminy Tyczyn.** Zmiana postanowień statutu Gminy spowodowana jest zmianami, jakie do ustawy z dnia 8.08.1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2018.994) wprowadziła ustawa z dnia 11.01.2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U.2018.130).

tekst: **Joanna Włoch-Dłurzej**
- pracownik UM w Tyczynie

Pani Beacie Rychlik

wyrazy głębokiego współczucia i żalu
z powodu śmierci

TEŚCIA

składają: **Dyrekcja, Rada Pedagogiczna, pracownicy i uczniowie Szkoły Podstawowej z oddziałami gimnazjalnymi w Tyczynie**

Pani Iwonie Gutowskiej

wyrazy głębokiego współczucia
oraz słowa otuchy i wsparcia
z powodu śmierci

TATY

składają: **Dyrekcja, Rada Pedagogiczna, pracownicy i uczniowie Szkoły Podstawowej z oddziałami gimnazjalnymi w Tyczynie**

Projekty realizowane w Gminie Tyczyn

Informacje o uzyskanych dofinansowaniach na przebudowę dróg

► Informujemy, że uzyskano dofinansowanie na **przebudowę drogi gminnej Kielnarowa – Dół** w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

20.09 br. została podpisana umowa z Zarządem Województwa Podkarpackiego na dofinansowanie w kwocie: 108 404 zł zadania pn. „Przebudowa drogi gminnej nr 156023R Kielnarowa-Dół w km 0+000-0+490 na działce nr ew. 407 w miejscowości Kielnarowa” ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

W ramach realizacji zadania wykonane zostaną następujące prace na długości 490 metrów: roboty przygotowawcze, przebudowa drogi (wykonanie podbudowy z kruszywa łamanego, nawierzchnia z betonu asfaltowego, odmulenie rowów z wyprofilowaniem skarp oraz wymianą zniszczonych umocnień dna i skarp, umocnienie tłuczniem poboczy, wykonanie zjazdów).

Zadanie zostanie wykonane w bieżącym roku.

***

► Uzyskano również dofinansowanie na **przebudowę drogi gminnej Hermanowa – Pańskie Pola Łącznik** w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

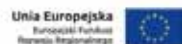
20.09 br. została podpisana umowa z Zarządem Województwa Podkarpackiego na dofinansowanie w kwocie 82 485 zł zadania pn. „Przebudowa drogi gminnej Hermanowa – Pańskie Pola Łącznik w km 0+000-0+980 na działce nr ewid. 208/1 i 208/2 w miejscowości Hermanowa” ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

W ramach realizacji zadania wykonane zostaną następujące prace na długości 980 metrów: roboty przygotowawcze, przebudowa drogi (wykonanie podbudowy z kruszywa łamanego, nawierzchnia z betonu asfaltowego, odmulenie rowów z wyprofilowaniem skarp oraz wymianą zniszczonych umocnień dna i skarp, umocnienie tłuczniem poboczy, wykonanie zjazdów).

teksty: **Edyta Ciura-Szetela**
- pracownik UM w Tyczynie

Informacje o zakończeniu realizacji zadań

► Zakończyła się rzeczowa realizacja zadania pn. „**Przebudowa zabytkowej kamienicy ul. Rynek 24 w Tyczynie**” w ramach projektu pn. „Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach osi priorytetowej IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, działania 4.6 Kultura – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

W przebudowanym obiekcie mieścić się będzie Centrum Promocji Dziedzictwa Kulturowego działające w strukturach Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury im. Katarzyny Sobczyk w Tyczynie. W budynku znajdują się m.in.: sala konferencyjna, sala wystawienniczo-ekspozy-

cyjna, holl, toalety przystosowane dla osób niepełnosprawnych, zaplecze socjalne. Obiekt został wyposażony w sprzęt nagłośnieniowy i komputerowy oraz meble.

Całkowita kwota zadania: 1 037 874,05 zł, w tym dofinansowanie w kwocie: 526 966,32 zł.

***

► Zakończyła się rzeczowa realizacja zadania pn. „**Budowa chodnika w ciągu drogi wojewódzkiej nr 878 Rzeszów – Dylągówka w miejscowości Borek Stary**” w ramach projektu pn. „Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach osi priorytetowej V. Infrastruktura komunikacyjna, działania 5.5 Niskoemisyjny transport miejski – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

W ramach projektu wykonany został chodnik o długości 2004 mb za kwotę: 2 240 550,43 zł, w tym dofinansowanie w kwocie: 1 631 264,43 zł. **EC-S**

Siłownia na wolnym powietrzu w Kielnarowej

Od 2017 r. w Kielnarowej realizowany jest **Podkarpacki Program Odnowy Wsi na lata 2017-2020**, który ma na celu integrować i aktywizować społeczność wiejską, a także wspierać modernizację przestrzeni wiejskiej. W ubiegłym roku zrealizowano zadanie dotyczące doposażenia zaplecza kuchennego w Centrum Rekreacyjno-Kulturalnym w Kielnarowej. Wykonano nową zabudowę kuchenną oraz zakupiono niezbędny sprzęt.

W bieżącym roku z ww. programu zrealizowano zadanie pn. **„Utworzenie ogólnodostępnej siłowni zewnętrznej w Kielnarowej”**. Łączna wartość projektu to kwota 24 450,21 zł, z czego dofinansowanie z budżetu Województwa Podkarpackiego wynosi 10 tys. zł. Wkład własny obejmuje środki budżetu gminy – 9 450,21 zł oraz środki Rady Sołectwa Kielnarowa – 5 tys. zł. Budowa siłowni rozpoczęła się w sierpniu, a zakończyła w październiku br.

Siłownia plenerowa, powstała przy **Szkole Podstawowej w Kielnarowej, jest ogólnodostępna, a korzystanie z niej bezpłatne**. Składa się z pięciu różnych urządzeń: wyciskanie siedząc + wyciąg górny, motyl, orbitrek, wioślarz, biegacz. Zadbano o to, aby zróżnicowanie rodzajów funkcji zapewniło możliwość zabawy osobom o różnej sprawności, a poszczególne funkcje kształtowały poczucie równowagi, wycucie przestrzeni, siłę i zwinność u osób korzystających.

Dzięki społecznemu zaangażowaniu partnerów obok siłowni wybudowano **altanę rekreacyjną. Wykonawcy i sponsorzy altany:** • firma STRUG-STAL S.C. z Kielnarowej - Marcin Kaplita, Michał Kaplita (wykonanie metalowej konstrukcji pod altanę z materiałów własnych, montaż konstrukcji), • firma ZPHU MAJDA TARTAK z Ujazd - Jacek Majda, Jerzy Majda (zakup materiałów do wykonania zadaszenia altany), • firma ZPHU JAR S.C. z Kielnarowej - Jan Synoś, Ryszard Rząsa (wykonanie zadaszenia altany), • firma BUMERA Sp. z o.o. z Tyczyna - Janusz Płodzień (wykonanie ławek trwale związanych z konstrukcją altany oraz stolika), • firma HAMMER z Kielnarowej - Jacek Witek (przekazanie kostki brukowej do ułożenia dodatkowej powierzchni), • Ochotnicza Straż Pożarna w Kielnarowej (wykonanie podłoża z kostki brukowej pod altanę).

Altana rekreacyjna przy siłowni plenerowej w Kielnarowej

W ramach programu wymagany jest wkład pracy własnej mieszkańców sołectwa, dlatego członkowie Sołectkiej Grupy Odnowy Wsi Kielnarowa wykonali w czynie społecznym m.in. prace porządkowe po wybudowaniu altany rekreacyjnej.

Dzięki realizacji projektu powstało miejsce integracji dla dzieci, młodzieży, dorosłych i osób starszych, sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych, wymianie poglądów oraz zaspokajaniu potrzeb społecznych. Zamontowane urządzenia są łatwe w obsłudze i bezpieczne.

Wydarzenie promocyjne związane z otwarciem siłowni – **piknik sportowo-rekreacyjny pn. „Chcesz żyć zdrowo, żyj sportowo”** - został zorganizowany przez LKS JAR Kielnarowa we współpracy ze Szkołą Podstawową w Kielnarowej.

Członkowie Sołectkiej Grupy Odnowy Wsi dziękują wszystkim, którzy przyczynili się do realizacji projektu, szczególnie za inicjatywę, zaangażowanie i poświęcony czas.

tekst: **Edyta Ciura-Szetela** – pracownik UM Tyczyn

Nie palmy śmieci!

W związku z rozpoczynającym się sezonem grzewczym **apelujemy o niespalanie w piecach centralnego ogrzewania odpadów**, szczególnie z tworzyw sztucznych (butelek typu PET, reklamówek, folii, itp.), pampersów, odzieży, odpadów gumowych, mebli zawierających trujące lakiery, kolorowych czasopism.

Palenie odpadów w piecach jest nielegalne i grozi karą grzywny do 5 tys. zł.

Uchwała antysmogowa dla Podkarpacia

Informujemy, że 23.04 br. na sesji Sejmiku Województwa Podkarpackiego została przyjęta uchwała w sprawie wprowadzenia na obszarze woj. podkarpackiego ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Tzw. „uchwała antysmogowa” weszła w życie 1.06 br. Wymagania zawarte w uchwale wprowadzane będą stopniowo, w zależności od wieku instalacji grzewczej oraz poziomu emisyjności.

Dla kotłów, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1.06 br., przewidziany został okres przejściowy na dostosowanie do wymogów uchwały. Ponadto w uchwale **zakazuje się stosowania w instalacjach:** • węgla brunatnego oraz paliw stałych produkowanych z wykorzystaniem tego węgla, • mułów i flotokonzentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem, • paliw o uziarnieniu poniżej 5 mm i zawartości popiołu powyżej 12%, • biomasy stałej, której wilgotność w stanie roboczym przekracza 20%.

Wilgotność biomasy poniżej 20% odpowiada sezonowaniu drewna przez 2 lata.

Wersja elektroniczna ww. uchwały znajduje się na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego: <http://bip.podkarpackie.pl/index.php/informacja-o-srodowisku/ochrona-powietrza/4055-uchwala-antysmogowa-dla-wojewodztwa-podkarpackiego>.

Uzasadnienie do uchwały: <http://www.bip.podkarpackie.pl/index.php/informacja-o-srodowisku/ochrona-powietrza/3719-antysmogowa464332556>

tekst: **Barbara Popowicz** - UM w Tyczynie

Zmiany segregacji odpadów w gminie Tyczyn

Od **1 stycznia 2019 r.** mieszkańcy gminy Tyczyn, którzy zadeklarowali się segregować odpady, mają **obowiązek wyposażyć swoje nieruchomości w dodatkowy pojemnik/worek koloru niebieskiego, w którym gromadzony będzie papier.** Dotychczas przepisy pozwalały na umieszczanie papieru łącznie z plastikiem i metalem. **Pozostała kolorystyka worków/pojemników nie ulegnie zmianie.**

Zmiana sposobu segregowania odpadów związana jest z koniecznością dostosowania do systemu segregacji, który obowiązywał będzie w całej Polsce na podstawie przepisów Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29.12.2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu

selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów (Dz.U. z 2017 r. poz. 19).

Zgodnie z przepisami krajowymi oraz prawem miejscowym na terenie gminy Tyczyn od 1 stycznia 2019 r. będzie obowiązywać następująca kolorystyka worków i pojemników na odpady:

► **niebieski** – przeznaczony na odpady z papieru, z napisem: „**Papier**”;

► **żółty** – przeznaczony na odpady z metali, odpady tworzyw sztucznych oraz odpady wielomateriałowe (np. kartony po mleku, sokach), z napisem: „**Metale i tworzywa sztuczne**”;

► **zielony** – przeznaczony na odpady ze szkła, z napisem: „**Szkło**”;

► **brązowy** – przeznaczony na odpady ulegające biodegradacji i zielone, z napisem: „**Bio**”;

► **szary** – zimny żużel

i popiół, z napisem: „**Popiół**”;

► **czarny** – przeznaczony na zmieszane odpady komunalne, z napisem: „**Zmieszane**”.

Trudny rynek gospodarki odpadami

Odpady komunalne wytwarzane przez mieszkańców naszej gminy do końca 2018 r. odbierane są przez firmę TRANSPRZĘT Sp. z o.o. Sp.k. na podstawie zawartej z gminą Tyczyn umowy i zagospodarowane w instalacjach zastępczych wskazanych w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami. Zgodnie z tym planem gminy z regionu centralnego, do którego należy m.in. gmina Tyczyn, zobowiązane będą do przekazywania odpadów do nowo powstałej instalacji, tj. rzeszowskiej spalarni odpadów z odzyskiem energii ITPOE. Cena na bramie za 1 tonę odpadów, którą po kolejnych negocjacjach z gminami należącymi do regionu centralnego podała PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. Oddział Elektrociepłownia Rzeszów, to 280 zł netto.

Braliśmy pod uwagę, że będzie to miało wpływ na wzrost ceny wywozu odpadów od mieszkańców naszej

gminy o około 2 zł za odpady segregowane i 4 zł za niesegregowane. Na ten cel została zabezpieczona w budżecie na 2019 r. kwota w wysokości 900 tys. zł i został ogłoszony przetarg na odbiór i zagospodarowanie odpadów.

Oferty złożyło dwie firmy, a ceny brutto wynosiły: 1 314 720,00 zł i 1 369 852,80 zł, tj. przeszło dwa razy więcej niż obecnie ponoszone koszty wywozu i zagospodarowania odpadów. Przyjęcie najniższej oferty spowodowałoby wzrost wysokości stawek opłat ponoszonych przez mieszkańców o 6-7 zł, dlatego przetarg został unieważniony i ogłoszono kolejny. Mamy nadzieję, że w kolejnym otwarciu ofert koszty będą niższe i unikniemy tak drastycznego wzrostu cen za odpady.

Gmina Tyczyn jako jedna z nielicznych gmin powiatu rzeszowskiego nie podnosiła stawek opłat za odpady komunalne od 2013 r., tj. od wejścia w życie „reformy śmieciowej”.

Poniżej stawki opłat za odpady w niektórych gminach naszego powiatu w 2018 r.

Miesięczna opłata za odpady segregowane	Miesięczna opłata za odpady niesegregowane
W gminie Białowa: 6 zł/os.	10 zł /os.
W gminie Boguchwała: 1 os. - 13 zł, 2-4 os. - 25 zł, 5-10 os. - 35 zł, 10 i więcej osób - 49 zł	1 os. - 26 zł, 2-4 os. - 50 zł, 5-10 zł -70 zł, 10 i więcej osób - 98 zł
W gminie Głogów Młp.: gospodarstwo jednoosobowe - 9 zł, dwuosobowe - 16 zł, trzyosobowe i więcej - 26 zł	Gospodarstwo jednoosobowe - 20 zł, dwuosobowe - 30 zł, trzyosobowe i więcej - 50 zł
W gminie Sokołów Młp.: gospodarstwo jednoosobowe - 10 zł, dwuosobowe i więcej - 20 zł, dwuosobowe i więcej (miasto) - 22 zł	Gospodarstwo jednoosobowe - 25 zł, dwuosobowe i więcej - 50 zł, dwuosobowe i więcej (miasto) - 52 zł

teksty: **Barbara Popowicz** - inspektor UM w Tyczynie

Nowe auto dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Tyczynie

Ochotnicza Straż Pożarna w Tyczynie po kilku latach starań zakupiła nowy, bogato wyposażony, **średni samochód pożarniczy marki Volvo FL**. Wóz bardzo ucieszył druhową ochotników i podniósł prestiż jednostki.

Jeszcze niedawno do akcji ratowniczo-gaśniczych strażacy z OSP z Tyczyna jeździli wysłużonym, 37-letnim Starem. Jak zapewnia prezes OSP Tyczyn **Krzysztof Perelka**, auto - choć „niemłode” - do końca spisywało się bardzo dobrze. Ale nadszedł czas na zmiany.

Nowy pojazd ratowniczo-gaśniczy **Volvo FL 4x4 GBA 3/16+4** przeznaczony jest do zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Samochód o mocy 210 kW (285 KM) posiada napęd uterenowiony 4x4 z blokadą mechanizmów różnicowych. Pojazd jest wyposażony w zbiornik wody o pojemności 3000 litrów, zbiornik środka pianotwórczego o pojemności 300 litrów z dozownikiem 3 i 6%, automatyczny zawór napełniania hydrantowego, autopompę dwuzakresową typu A 16/8 - 4/40. Auto posiada również: szybkie natarcie zwijane ręcznie i elektrycznie o długości 60 metrów z prądnicą wysokociśnieniową, przedmuch linii sprężonym powietrzem, zraszacze przednie i boczne oraz układ utrzymywania stałego ciśnienia tłoczenia. Samochód wyposażony jest także w generator sygnałów dźwiękowych BOS 200, maszt oświetleniowy z najaśniami LED, niezależne ogrzewanie kabiny i przedziału autopompy, klimatyzację kabiny, falę świetlną, kamerę cofania, sprzęt łączności radiowej, radiostację przewoźną i 5 radiostacji nasobnych oraz wyciągarkę elektryczną 8t w obudowie kompozytowej. Pojazd wyprodukowała firma Bocar z Korwinowa.

Zarząd Ochotniczej Straży Pożarnej w Tyczynie składa serdeczne podziękowania **władzom samorządowym Gminy Tyczyn**

za wsparcie finansowe umożliwiające zakup nowego samochodu pożarniczego do naszej jednostki.

Dzięki zaangażowaniu wielu osób, władz OSP Tyczyn, z prezesem jednostki na czele, udało się pozyskać środki umożliwiające kupno wymarzonego auta. Pojazd kosztował blisko 850 tys. zł. Fundusze na zakup średniego samochodu, pochodziły z budżetu gminy (450 tys. zł) oraz NFOŚiGW (400 tys. zł).

Nowy samochód ma już za sobą „chrzest” bojowy. Wkrótce mamy zaplanowane oficjalne poświęcenie nowej jednostki oraz prezentację naszego auta mieszkańcom gminy.

Strażacka jednostka OSP z Tyczyna wkracza w nowy etap swojego rozwoju. Druhowie ochotnicy są w stałej gotowości do niesienia pomocy, a nowy samochód daje więcej możliwości.

tekst: **Piotr Rybka**
- skarbnik Zarządu OSP Tyczyn

Strażacy OSP Tyczyn przy nowym samochodzie pożarniczym

Zapraszają...

**Centrum Dziedzictwa Kulturowego
i Informacji Turystycznej w Tyczynie oraz
Towarzystwo Miłośników Ziemi Tyczyńskiej**

zapraszają na

Bukareszt. W środku fot.
Jan Chuchla z Tyczyna -
uczestnik I wojny światowej,
na rumuńskim froncie

Otwarcie wystawy
pt. *Poszli, gdy Ojczyzna
wzywała...*

**16.11.2018 r.
godz. 17.00**

CDKiIT w Tyczynie

Serdecznie zapraszamy

W programie spotkania:

1. *I wojna światowa w Tyczynie i okolicy* - prelekcja Elżbiety Baran.
2. Prezentacja sylwetek bohaterów walki o niepodległość pochodzących z Ziemi Tyczyńskiej, przygotowana przez Zofię Domino.
3. Wspólne śpiewanie pieśni patriotycznych.
4. Zwiedzanie wystawy prezentującej fotografie i dokumenty z okresu I wojny światowej.

**Zapraszamy na Wieczornice Patriotyczne
z okazji 100. rocznicy odzyskania
przez Polskę niepodległości**

► **w Centrum Rekreacyjno-Kulturalnym
w Kielnarowej:**

8.11.2018 r. godz. 18.00

Program słowno-muzyczny wykonają: zespół *Kielnarowanie* oraz uczniowie SP w Kielnarowej

► **w Domu Ludowym
w Borku Starym:**

**13.11.2018
godz. 17.30**

W programie występ
uczniów SP w Borku
Starym oraz wspólne
śpiewanie pieśni patrio-
tycznych z zespołem
Borkowianie

**SERDECZNIE
ZAPRASZAMY**

**Centrum Dziedzictwa Kulturowego i Informacji
Turystycznej w Tyczynie,
Wojewódzki Dom Kultury w Rzeszowie**

zapraszają na

**Koncert Zespołu
"JG TANGO PROJECT"**

Skład zespołu:

Jacek Gajdek - gitara klasyczna
Marek Murias - akordeon
Zdzisław Ziarkiewicz - kontrabas

Jazz w Spichlerzu

wstęp wolny

8 listopada 2018r.

godz. 18.00

CDKiIT w Tyczynie

Burmistrz
Tyczyna

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA
PODKARPACKIEGO

**Dom Ludowy w Hermanowej
i Filia Biblioteki Publicznej w Hermanowej**
zapraszają na

**otwarcie wystawy starej fotografii
pt. „Ocalić od zapomnienia”**

oraz **koncert piosenek patriotycznych**
w wykonaniu

Ewy Siembidy i Tomasza Jachyma

11 listopada 2018 r., godz. 16.00

Dom Ludowy w Hermanowej

Serdecznie zapraszamy

**na bezpłatne spotkania
informacyjno-edukacyjne w zakresie profilaktyki**

RAKA PIERSI I RAKA JELITA GRUBEGO

25.10.2018 r., godz. 17.00 – Dom Ludowy w Borku Starym

29.10.2018 r., godz. 17.00 – Dom Ludowy w Hermanowej

Spotkania poprowadzi dr nauk o zdrowiu **Marta Ćmiel-Giergielewska**

Dla każdego uczestnika: bezpłatne materiały informacyjne, badania

Hermanowa w 100-lecie odzyskania niepodległości

Ostatniego dnia września, w niedzielne słoneczne popołudnie, przy krzyżu stojącym na najwyższym wzgórzu Hermanowej (obok Domu Weselnego „Skotnik”) niemal stuosobowa grupa mieszkańców przybyła na spotkanie modlitewno-patriotyczne. Z tego miejsca rozciąga się przepiękna panorama na Rzeszów i całą okolicę naszej miejscowości.

Bodźcem do tego wyjątkowego zgromadzenia było 100 lat, od kiedy na tym wzgórzu postawiono krzyż. A jest on wotum wdzięczności za szczęśliwy powrót **Kazimierza Wrony** z frontu I wojny światowej. Mimo

Uczestnicy spotkania modlitewno-patriotycznego w Hermanowej

ż od tego wydarzenia mija już jeden wiek, to pamięć o nim jest wciąż żywa. Na to wyjątkowe spotkanie krzyż przystrojono białą-czerwoną wianką kwiatów i biało-czerwonymi wstążkami.

W spotkaniu uczestniczyła najbliższa rodzina fundatora, m.in. 86-letni bratanek pana Kazimierza - **Jan Wrona**, wnuczka, prawnuczka i praprawnuczka oraz mieszkańcy z różnych przysiółków Hermanowej, a nad bezpieczeństwem zebranych czuwali miejscowi strażacy z OSP.

Modlitewna część rozpoczęła się od odśpiewania hymnu „Boże, coś Polskę...”, a piękne okolicznościowe rozważanie, przeplatane pieśniami, poprowadził **ks. proboszcz Wiesław Bednarz**. Modlono się za poległych w walce o niepodległość i za naszą Ojczyznę. Ta część zakończyła się uroczystym „Te Deum” – „Ciebie Boga wysławiamy...” oraz błogosławieństwem.

Druga część spotkania miała charakter patriotyczny. Zebrani wspólnie śpiewali patriotyczne pieśni, a ich brzmienie niesło się w najdalsze zakątki Hermanowej i sąsiednich miejscowości. Organizatorzy opracowali okolicznościowe śpiewniki z tekstami pieśni patriotycznych i zadbali o miejsca siedzące dla wszystkich uczestników.

Bardzo cenna dla nas, ludzi żyjących w dzisiejszych czasach, jest pamięć o różnych wydarzeniach mających miejsce wiele lat temu. O wielu z nich byśmy dziś nie wiedzieli, gdyby nie zostały przekazywane z pokolenia na pokolenie, zapisane czy sfotografowane. Chociaż tych ludzi jest wielu, warto podkreślić wkład w to dzieło **Eugeniusza Malaka** oraz **Krystyny Kotowicz**, którzy z własnej woli postanowili ocalić od zapomnienia wiele wydarzeń z naszej „małej ojczyzny” – Hermanowej, przekazując ustnie, a przede wszystkim przelewając na papier i gromadząc wiele

ludzkich wspomnień, fotografii i innych pamiątek. Dzięki udokumentowaniu tych materiałów przyszłe pokolenia będą miały możliwość poznania nas, naszego życia i wydarzeń nam współczesnych.

To wspólne spotkanie na najwyższym hermanowskim wzgórzu pięknie wkomponowuje się w obchody 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości. Mamy nadzieję, że

stuletni krzyż (w ostatnich latach pięknie odnawiany) na kolejne dziesiątki lat będzie świadkiem początku odradzającej się po zaborach Polski. Oby przypominał patrzącym na niego tych, którzy walczyli o wolną i niepodległą Polskę i wzywał do szacunku i pielęgnowania tak ciężko odzyskanej wolności.

Tekst: **Sławomir Wojtowicz**,
fot. **Edmund Leniart**

Na fot. obok
ks. proboszcz
Wiesław Bednarz
z bratankiem
fundatora Janem
Wroną

Na zdjęciu obok uczestnicy spotkania przy stuletnim krzyżu w Hermanowej

„Piękna Nasza Polska cała” Przedszkolny projekt edukacyjny

W ramach obchodów 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości dzieci z grup: „Krasnoludki” i „Motylki” z **Publicznego Przedszkola Zgromadzenia Sióstr Św. Dominika w Tyczynie** wraz z wychowawczyniami przystąpiły do Międzynarodowego Projektu Edukacyjnego pt. „Piękna Nasza Polska Cała”. Jest to projekt zainicjowany przez **Ludmiłę Fabiszew-**

ską z Miejskiego Przedszkola nr 2 im. Tuwima w Aleksandrowie Łódzkim. Informacja o projekcie została umieszczona na portalu społecznościowym i została zaakceptowana przez liczne grono nauczycieli.

Wśród wielu szczytnych celów, które są realizowane dzięki uczestnictwu w projekcie, można wyróżnić przede wszystkim: kształtowanie postaw patriotycznych i tożsamości narodowej u najmłodszych, uwrażliwienie na historię, piękno, folklor, tradycje i zwyczaje Polski.

W ramach realizacji zadań projektowych dzieci z naszego przedszkola nauczyły się śpiewać Hymn Polski (Mazurek Dąbrowskiego) oraz piosenkę pt. „Polska Zmartwychwstaje”, a także recytować wiersz o tematyce patriotycznej. Przedszkolaki uczestniczyły również w zabawach ludowych, zorganizowały także Kącik Patriotyczny (pt. „Piękna nasza Polska cała”) i wzięły udział w wycieczce pt. „Szlakiem Historii”.

W naszym przedszkolu nadal podejmujemy działania, które przybliżają dzieciom historię naszej Ojczyzny oraz ukazują jej piękno i wyjątkowość. W najbliższym czasie zostanie rozstrzygnięty **konkurs plastyczny pt. „Polska - ukochana, wolna Ojczyzna”**. Przedszkolaki wezmą także udział w montażu słowno-muzycznym przygotowanym z okazji setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.

Tekst:

Joanna Potańska, Anna Wrona
– wychowawczynie przedszkola

Uczniowie LO laureatami ogólnopolskiego konkursu

W tegorocznej edycji konkursu pt. „Policjanci w służbie historii”, organizowanego przez Instytut Pamięci Narodowej i Komendę Główną Policji, LO w Tyczynie reprezentowały dwa zespoły. Podobnie jak w roku ubiegłym odnieśliśmy sukces. Zespół w składzie: **Justyna Karnasiewicz, Karol Bachórz i Jakub Ożóg** znalazł się w gronie laureatów, a druga drużyna, do której należeli: **Aleksandra Jacyk, Natalia Szewczyk i Arkadiusz Szlęzak**, została wyróżniona.

Zadania konkursowe polegały na opracowaniu biografii oraz nakręceniu filmu przedstawiającego sylwetkę policjanta, który w okresie międzywojennym służył w Policji Państwowej. Uczniowie gromadzili źródła historyczne, przeprowadzali wywiady ze świadkami historii, opracowywali materiały multimedialne. W krótkim czasie musieli opanować warsztat pracy historyka, zmierzyć się z bolesnymi często wspomnieniami rodzin, z nielicznych pamiątek po swoich bohaterach zbudować opowieść o ich życiu.

Nagrodą dla zwycięzców konkursu był **wyjazd edukacyjny**, w czasie którego podróżowaliśmy **po Rosji, Litwie i Łotwie**. Program łączył aspekty turystyczne z wędrowką szlakiem wspomnień po polskich Kresach Wschodnich. Odwiedziliśmy miejsca ważne dla polskiej historii - także tej tragicznej - z czasów II wojny światowej. Podróż po Rosji odbywaliśmy w towarzystwie **delegacji z ambasady polskiej w Moskwie** oraz **delegacji Komendy Głównej Policji**. Zwiedziliśmy Moskwę, a potem podążaliśmy szlakiem tragicznych losów ponad 6 tysięcy funkcjonariuszy Policji Państwowej z czasów II Rzeczypospolitej. Odwie-

dziliśmy **Ostaszków**, gdzie znajdował się obóz NKWD, w którym byli przetrzymywani. Dziś w tym miejscu znajduje się prawosławny klasztor, Twer, gdzie w piwnicach siedziby NKWD zostali zamordowani polscy policjanci. Zobaczyliśmy też oraz Polski **Cmentarz Wojenny w Miednoje**, gdzie spoczywają funkcjonariusze II RP i gdzie odbyły się okolicznościowe uroczystości.

Nasza wyprawa trwała ponad tydzień. Wędrowaliśmy w przestrzni - pokonując ponad 3 tysiące kilometrów - z Warszawy, przez Wilno i Dyneburg do Moskwy. Wędrowaliśmy w czasie - od średniowiecznego zamku Witolda w Trokach, przez muzeum Mickiewicza w Wilnie, aż na Plac Czerwony w Moskwie. Ta podróż na długo zapadnie w naszej pamięci ze względu na niezwykłe miejsca i wspaniałych ludzi, których spotkaliśmy.

tekst: **Małgorzata Sochacka** - nauczyciel
ZS w Tyczynie, opiekun uczestników konkursu

Przy cerkwi Wasyla na Placu Czerwonym w Moskwie

Plener Kulturalny po Małoposce

W dniach 19-20.09 br. siedmioro uczniów naszego liceum wraz z opiekunem uczestniczyło w **14.**

Siedmioro uczniów LO w Tyczynie uczestniczyło w 14. Plenerze Kulturalnym po Małoposce

Plenerze Kulturalnym: „1918-2018 Stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości”, zorganizowanym przez Starostwo Powiatowe w Rzeszowie. Wycieczka była formą nagrody dla najzdolniejszych uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu rzeszowskiego.

W programie Pleneru tym razem znalazły się miejsca związane z odzyskaniem przez Polskę niepodległości na terenie Małopolski. Pierwszego dnia uczestnicy zwiedzili m.in.: Muzeum oraz dom rodzinny **Wincentego Witosa** w Wierchosławicach, cmentarz z okresu I wojny światowej w Łowczówku, Fort 51 1/2 w Swoszowicach oraz Kopiec Niepodległości im. J. Piłsudskiego w Krakowie.

Drugi dzień Pleneru spędziliśmy w Krakowie, zwiedzając bardzo ciekawe Muzeum Armii Krajowej, Dom **Jana Matejki**, w którym podziwialiśmy dzieła mistrza, oraz Cmentarz Rakowicki, gdzie odwiedziliśmy groby żołnierzy walczących o wolność naszego kraju. Wyjazd był pełen wrażeń oraz pięknej słonecznej pogody.

W plenerze uczestniczyli uczniowie klasy 2a: **Beta Brożbar, Martyna Chrzan, Aleksandra Jacyk, Dawid Stec, Natalia Steciw, Anna Wilk, Alicja Zajac** wraz z opiekunem **Renatą Zawadzką**.

tekst: **Renata Zawadzka**
- nauczyciel ZS w Tyczynie

Do Hymnu! Ogólnopolski Konkurs Pieśni Patriotycznej

*Jeszcze Polska nie zginęła,
kiedy my żyjemy.*

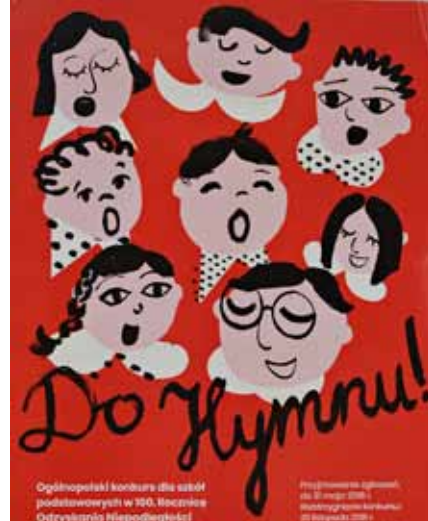
W bieżącym roku szkolnym z okazji 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości **Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Tyczynie** bierze udział w różnorodnych imprezach, konkursach, akcjach. **Narodowe Centrum Kultury** zakwalifikowało nas do Ogólnopolskiego Konkursu Pieśni Patriotycznej „Do Hymnu”. Zadaniem konkursowym było wspólne wykonanie przez co najmniej połowę uczniów szkoły **Hymnu Państwowego** oraz dwóch wybranych pieśni hymnicznych.

Przesłuchanie konkursowe zostało wyznaczone dla naszej szkoły na dzień 10.10 br. o godz. 10.30. Nagrywało je i oceniało dwuosobowe jury złożone z nauczycieli akademickich Wydziału Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego: **prof. dr hab. Anny Domańskiej** oraz **prof. dr hab. Grzegorza Oliwy**. W występie wzięło udział ponad 300 uczniów naszej szkoły z klas 4-8 oraz trzeciej

gimnazjum. W wyśpiewanym przez nich repertuarze konkursowym, oprócz Hymnu Państwowego, znalazły się jeszcze pieśni: **Gaude Mater Polonia** i **Boże, coś Polskę**.

Zarówno pamięciowe opanowanie tekstów (w przypadku hymnu *Boże, coś Polskę* było to 5 zwrotek), jak i muzyczne opracowanie utworu pod moim kierunkiem, wymagało od wykonawców bardzo dużego zaangażowania. Z wielką powagą, należną pieśniom hymnicznym, w postawie „na baczość”, nasi uczniowie zaprezentowali repertuar konkursowy. Śpiewali pięknie, z dużą dbałością zarówno o tekst, jak i muzyczną stronę utworów. Całości dopełniły efektowne stroje historyczne i galowe wykonawców oraz fakt, że wszyscy razem utworzyli kształt Polski.

Dla całej społeczności szkolnej były to niezapomniane i niezwykle wzruszające chwile. Bez względu na wyniki konkursu, które mają zostać ogłoszone 20.11 br., nasi uczniowie mogą czuć się już zwycięzcami, ponieważ udało im się sprostać bardzo

trudnemu zadaniu. Ich powaga i wzruszenie podczas śpiewu umocniły nas w przekonaniu, że wychowanie patriotyczne w naszej szkole przynosi znakomite efekty.

Składam serdeczne podziękowania przede wszystkim inicjatorce tego przedsięwzięcia pani **dyrektor Zofii Międlar-Mruk**, a także wychowawcom, nauczycielom oraz katechetom, bez których przygotowanie tej niezwykle uroczystości byłoby niemożliwe.

tekst: **Diana Hałoń** - nauczyciel
SP w Tyczynie

A jesienią bywa tak...

Zajęcia edukacyjne w naszych bibliotekach

Tegoroczna jesień nas rozpieszcza. Piękna, słoneczna pogoda zachęca do spędzania czasu wolnego na powietrzu. W pogodne dni września i października MiG BP w Tyczynie odwiedzały z uśmiechem na ustach grupy dzieci ze szkoły i przedszkola, by poznać bibliotekę i wziąć udział w zajęciach edukacyjnych poświęconych jesieni.

Podczas zajęć edukacyjnych w naszej bibliotece dzieci opowiadały o barwach jesieni, brały udział w jesien-

na swobodnej zabawie i oglądając książeczki z księgozbioru Oddziału dla dzieci. Najmłodsi otrzymali w prezencie pamiątkowe zakładki do książek.

***

W filii biblioteki w Kielnarowej końcem września br. odbyła się uroczystość pasowania na czytelnika. Towarzystwo jej przypomnienie zasad zachowania się w bibliotece oraz zasad wypożyczania książek, a także głośne czytanie wierszy **Jana Brzechwy**.

Na zakończenie tego miłego spotkania, ku uciesze wszystkich dzieci, bawiliśmy się w „lekarzy książeczek”.

Jesienne opowiadanie czyta bibliotekarz
Aleksandra Trojanowska

nym quizie i odgadywały „liściaste zagadki”. Najbardziej emocjonującym momentem zajęć było losowanie z kosa darów, jakie zostawiła w bibliotece Pani Jesień.

Zerówczaki i przedszkolaki podczas pobytu w bibliotece poznały zasady zachowania się w bibliotece oraz „Prośby książeczek”. Lubianym przez dzieci punktem zajęć było głośne czytanie jesiennych opowieści. Dzieci mogły również pobyć w Kąciku Zabaw, spędzając czas

Mali lekarze badali i opatrywali książeczki

Nasi nowi mali czytelnicy, przebrani w kitle lekaarskie, fachowo przebadali stetoskopem wszystkie chore bajeczki. Każda z nich została opatrzona i zabandażowana. Gdy zabawy nadszedł kres, dzieci – zadowolone i uśmiechnięte – wróciły do szkoły, obiecując, że wrócą szybko do naszej biblioteki po książeczki.

Teksty i fot.: **Bogusława Paluch, Agnieszka Janda**

Tyczyńskie cmentarze

Kiedy zbliża się listopad, każdy z nas częściej zwraca myśli ku tym, którzy już odeszli. W uroczystość Wszystkich Świętych i Dzień Zaduszny palimy znicze, zostawiamy na grobach kwiaty, odmawiamy modlitwy, które – jak wierzymy – pomagają naszym bliskim zmarłym. Ten jesienny czas przeznaczamy na odwiedziny cmentarzy – tych, które są blisko i tych, które daleko.

Tyczyński cmentarz to nekropolia wyjątkowa. Każdy odwiedzający groby swoich bliskich może zobaczyć już z daleka kaplicę grobową rodziny Wodzickich – jednych z właścicieli Tyczyzny. Obecny cmentarz w Tyczynie został założony przez ks. Leopolda Olcynghiera w 1840 r., a gdzie wcześniej grzebano zmarłych? O dawnych nekropoliach tyczyńskich możecie Państwo przeczytać w poniższym tekście.

Pierwszy cmentarz w Tyczynie znajduje się przy kościele parafialnym, ale i w kryptach pod kaplicami świątyni są także pochowani zmarli. Wymóg **Synodu Rzymskiego z 1059 r.** zalecał, by od tego czasu w kościołach grzebać tylko duchownych, kolatorów (fundatorów kościoła), członków ich rodzin lub osoby szczególnie zasłużone. Takie też osoby są pochowane w tyczyńskim kościele. Najstarsza wzmianka, z której dowiadujemy się o pochówkach w parafialnej świątyni, pochodzi z wizytacji z 1646 r. Dzięki tej informacji wiemy, że jeden z właścicieli Tyczyzny **Mikołaj Rafał Kostka**, zmarły w 1638 r., został pochowany w **kaplicy św. Stanisława Kostki** (od strony południowej kościoła). Kostka sam wznosił tę kaplicę w czasie odbudowy kościoła po pożarze w 1627 r. Z późniejszych źródeł można dowiedzieć się, że w krypcie pod tą kaplicą pochowani są nie tylko członkowie rodziny Kostków, ale także **Pileckich** (którzy byli fundatorami świątyni) oraz proboszcz **ks. Szymon Mokrzecki** (zmarły w 1723 r.). W krypcie pod kaplicą Św. Trójcy spoczywają natomiast szczątki kolejnego proboszcza – **ks. Walerego Węchalskiego**, dzięki któremu kaplica ta została wzniesiona.

Pozostałych wiernych zmarłych grzebano w dawnych czasach na **placu po lewej stronie tyczyńskiego kościoła** (fot. poniżej). Kościelne przepisy zabez-

Plac po lewej stronie kościoła w Tyczynie był pierwszym cmentarzem, na którym chowano zmarłych

pieczały miejsca przy świątyniach przeznaczone na cmentarze, dlatego też pierwszy tyczyński cmentarz był odgradzony od miejskiej zabudowy ogrodzeniem, które pozostało do dziś. Nie można było w takim miejscu wypasać bydła ani m.in. kosić traw. Wszystkie te zalecenia miały na celu oddanie czci należnej zmarłym oraz zapewnić im spokój.

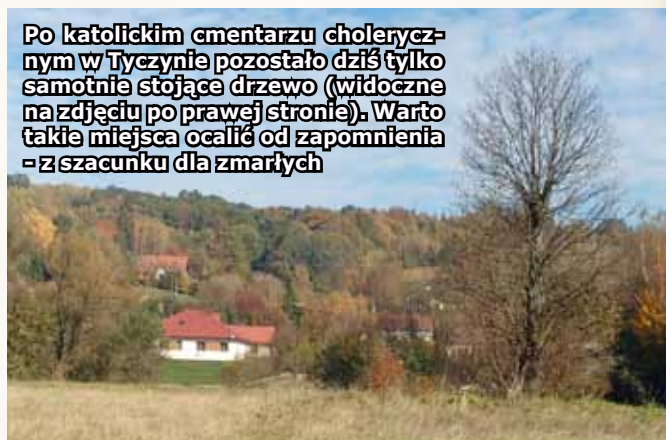
Warto tu wspomnieć, że cmentarze średniowieczne nie wyglądały tak jak dziś. Groby na takich nekropoliach były bezimienne, nikt też nie stawiał pomników. Jedynie zamożne rodziny zmarłych mogły sobie pozwolić na wmurowanie w ścianę kościoła tablic epitafijnych. Z oszczędności miejsca groby kopano w różnych kierunkach, by wykorzystać każdy wolny kawałek ziemi, nie było też alejek tak jak na współczesnych nekropoliach. Cmentarz przy tyczyńskim kościele użytkowano do 1776 r.

Po zamknięciu nekropolii przy kościele parafialnym zmarłych zaczęto grzebać **przy kościele św. Krzyża**, który znajdował się za miejskimi wałami i istniał już przed 1500 r. (kościółek został spalony w 1930 r.). Cmentarz ten użytkowany był w latach 1776-1840 i – jak pisze **ks. Franciszek Malak**, powołując się na *Kronikę* prowadzoną przez ks. L. Olcynghiera – zostało na nim pogrzebanych ok. 8 tysięcy parafian. Najpierw grzebano przy kościele św. Krzyża mieszkańców Szpitala Ubogich, który znajdował się w bezpośrednim sąsiedztwie tej drewnianej małej świątyni, z czasem – kiedy wypełnił się cmentarz przy kościele parafialnym – chowano tu wszystkich parafian.

Ważnym rokiem dla mieszkańców Galicji był rok **1783 r.**, kiedy to cesarz **Józef II** wydał dekret nakazujący grzebanie zmarłych poza miastem. Prawdopodobnie pierwszy zamiejski cmentarz w Tyczynie znajdował się na **placu obok Pomnika Czynu Patriotycznego** (zbieg ulic Szopena i Mickiewicza). Tutaj bowiem, podczas robót ziemnych przy budowie tego pomnika, natrafiono na ludzkie szczątki i krzyże.

XIX wiek to okres, kiedy Tyczyn i okolice nawiedzały epidemie chorób zakaźnych. Zmarłych na te choroby

Po katolickim cmentarzu cholerycznym w Tyczynie pozostało dziś tylko samotnie stojące drzewo (widoczne na zdjęciu po prawej stronie). Warto takie miejsca ocalić od zapomnienia – z szacunku dla zmarłych

grzebano w odrębnych miejscach, poza miastem. I tak z 1831 r. pochodzi **cmentarz, na którym grzebano osoby zmarłe na cholere**. Był on umiejscowiony na dawnym przedmieściu Tyczyzny zwanym **Niwą Ogrodową** (dotrzeć tam można, jadąc drogą wojewódzką w kierunku Kielnarowej i skręcając w lewo przed samym mostem na Strugu w polną drogę). To dawne tereny łąk dworskich, przeznaczonych na pastwiska. Na cmentarzach cholerycznych nie stawiano pomników, groby często były zbiorowe. Na tyczyńskim cmentarzu cholerycznym swego czasu znajdował się duży czarny krzyż. Obecnie miejsce to wygląda tak, jak na fotografii powyżej.

W Tyczynie było również miejsce, gdzie grzebano osoby „niegodne” chrześcijańskiego pogrzebu. Na Mokrej Stronie, za Strugiem, na wzgórzu przysiółka Łany, była **„Góra Straceń”**, gdzie wykonywano w dawnych czasach egzekucje i w tym miejscu chowano skazańców, ale i również samobójców.

Wzgórze przysiółka Łany. Gdzieś tu była „Góra Straceń”, bo w tym miejscu mieszkańcy podczas prac ziemnych znajdowali ludzkie kości

Obecna tyczyńska nekropolia, na której do czasów współczesnych grzebie się zmarłych, ma już 178 lat. Jej założycielem był **ks. proboszcz Leopold Olcyn-gier**, który dokonał poświęcenia cmentarza w 1840 r. Dopiero na tym cmentarzu zaczęto chować zmarłych w równoległych rzędach, pojawiły się ozdobne pomniki.

Nagrobek ks. proboszcza Leopolda Olcyn-giera - założyciela obecnego cmentarza w Tyczynie. Ks. Olcyn-gier prowadził także Kronikę parafialną, która jest znakomitym źródłem wiedzy o życiu w XIX-wiecznym Tyczynie

Kaplica Wodzickich na tyczyńskim cmentarzu, ufundowana przez hrabiego Ludwika Wodzickiego

Najstarsze nagrobki na tyczyńskim cmentarzu znajdują się na północ od **kaplicy Wodzickich**, która została poświęcona w 1885 r. przez ówczesnego proboszcza **ks. Władysława Cymbula**. Jeden z najstarszych grobów, jaki udało mi się odnaleźć w starszej części cmentarza, a który posiada napis możliwy do odczytania, pochodzi z 1854 roku.

Trudno w tym miejscu nie wspomnieć o tyczyńskich cmentarzach żydowskich. Do czasu II wojny światowej społeczność żydowska stanowiła bowiem niemały procent mieszkańców Tyczyna. Jeden – bardziej znany – żydowski cmentarz znajduje się **przy ulicy Parkowej**, na przeciw parku. Jest to teren ogrodzony, z wybudowanym małym ohelem.

Niestety, nie zobaczymy na nim macew (nagrobków), bo w czasie II wojny światowej Niemcy wybrukowali nimi tyczyński rynek. Drugi cmentarz żydowski to **kirkut choleryczny**, usytuowany w bliskości rzymskokatolickiego cmentarza cholerycznego na dawnych łąkach dworskich.

Kirkut choleryczny w Tyczynie. Na zdjęciu widać betonowe słupki - pozostałości po dawnym ogrodzeniu cmentarza

Kiedy w listopadzie będziemy odwiedzać groby bliższych, zatrzymajmy się i przy tych nagrobkach, na których czas zmazał już imiona i nazwiska z tabliczek. Przystańmy przy tych kamieniach nagrobnych, na których już od wielu lat nikt nie zapala zniczy. Polećmy w modlitwie i właścicieli Tyczyna, i dawnych mieszkańców, dzięki którym nasze miasto istnieje już 650 lat.

Źródła: A. Kowalczyk, *Tychyn. Edukacja regionalna*, Tychyn 2006, F. Malak, *Dzieje parafii Tychyn*, Tychyn 1996, *Z dziejów Tyczyna i regionu*, pod red. A. Zieleckiego, Tychyn 1998.

Tekst i zdjęcia: **Agnieszka Janda**

*****

Autorka tekstu dziękuje **Pani Zofii Domino** za pokazanie miejsc, gdzie znajdują się choleryczne cmentarze w Tyczynie oraz okolica „Góry Straceń”.

Jeden z najstarszych nagrobków, jakie można spotkać na tyczyńskim cmentarzu. W tym miejscu spoczywa Kazimiera z Pieniążków Świdzka, która zmarła w Straszynie 15 lipca 1854 r.

Spacerkiem po 650-letnim Tyczynie

W jubileuszowym dla Tyczyna 2018 r., z okazji 650-lecia miasta, **Towarzystwo Miłośników Ziemi Tyczyńskiej z Centrum Dziedzictwa Kulturowego i Informacji Turystycznej w Tyczynie** zaprosiło dzieci, młodzież i dorosłych na cykl spacerów edukacyjnych: • „Wokół Tyczyńskiego Wzgórza – opowieści o 650-letniej historii Tyczyna”, • „Tu stała sygowa, a tam była mykwa” – spotkanie z żydowskim dziedzictwem Tyczyna. • „Śladami zabytkowej architektury Tyczyna” – zwiedzanie zabytkowych obiektów miasta.

Zaproszenie przyjęli i w spacerach wzięli udział uczniowie ze szkół podstawowych z: Tyczyna, Woli Rafałowskiej, Rzeszowa – Budziwoja, Matysówki oraz Bor-

ku Starego, a także dzieci uczestniczące w tegorocznych zajęciach wakacyjnych zorganizowanych przez M-GOK w Tyczynie. Gościliśmy też grupy dorosłych: członków sekcji emerytów Związku Nauczycielstwa Polskiego z Kolbuszowej, czytelników Biblioteki Publicznej z Głogowa Młp. oraz uczestników tyczyńskiego Pleneru Malarskiego i Europejskich Dni Dziedzictwa.

O historii miasta Tyczyna, jego zabytkach, zasłużonych ludziach, ciekawostkach przyrodniczych opowiadały i oprowadzały **Zofia Domino** i **Zakia Cieślicka-Majka**. Wszyscy uczestnicy spacerów otrzymali okolicznościowe foldery wydane przez TMZT z okazji jubileuszu miasta.

Chętnych do zwiedzania Tyczyna zapraszamy do kontaktu po nr. tel. **(17) 23-02-327**.

Tekst: **Zofia Domino** - TMZT

Uczestnicy edukacyjnych spacerów po Tyczynie:

Uczniowie SP Nr 15 w Rzeszowie

Uczestnicy zajęć wakacyjnych

Grupa emerytowanych nauczycieli z Kolbuszowej

Dzieci z SP w Woli Rafałowskiej

Na fot. obok uczestnicy tyczyńskiego Pleneru Malarskiego

Uczniowie SP w Borku Starym

Uczniowie SP w Tyczynie

Uczniowie SP w Matysówce

Biblioteka czeka na trzylatków

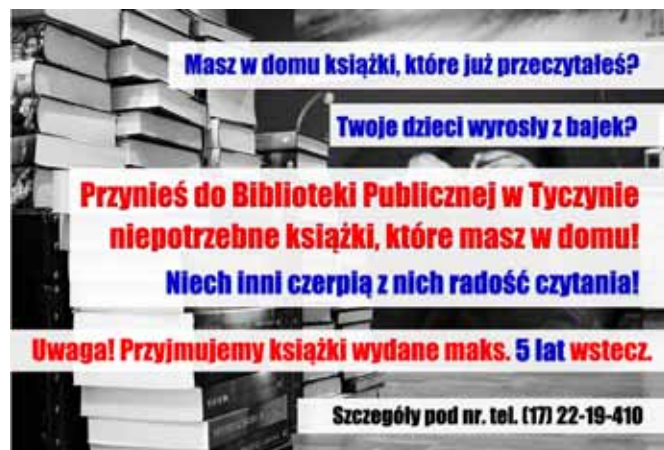
W poprzednich numerach GT pisaliśmy o projekcie „Mała książka - wielki człowiek”, który jest realizowany przez **Miejską i Gminną Bibliotekę Publiczną w Tyczynie** przy koordynacji **Instytutu Książki**. Dziś ponawiamy zachętę, by w ramach projektu zapisywać maluszki z rocznika 2015 do MiGBP w Tyczynie lub naszych filii w: Borku Starym, Hermanowej i Kielnarowej.

Trzyletnie dzieci wcale nie są „za małe”, by ich zapisać do biblioteki. Wiadomo - takie dzieci z reguły nie czytają same, ale obcowanie ze słowem pisany w tym wieku zapoczątkuje w przyszłości. Wiedzą o tym doskonale rodzice, którzy od września br. zapisują swoje trzyletnie pociechy do naszych bibliotek.

A co oferujemy naszym najmłodszym czytelnikom w ramach projektu? Każde dziecko urodzone w 2015 r., które zostanie zapisane do MiGBP w Tyczynie lub naszych filii, **otrzyma w prezencie książeczkę** (wraz z broszurą dla rodzica o korzyściach czytania dziecku) oraz **Kartę Małego Czytelnika** z miejscami na 10 naklejek. Naklejkę na Kartę otrzyma dziecko każdorazowo, gdy odwiedzi bibliotekę i wypożyczy przynajmniej jedną książeczkę z księgozbioru dziecięcego. Mały Czytelnik, który zbierze 10 naklejek, otrzyma specjalny **dypłom...** i zabawa rozpoczyna się na nowo.

Serdecznie zapraszamy rodziców nie tylko trzylatków do odwiedzin naszych bibliotek razem ze swoimi pociechami.

tekst: **Agnieszka Janda**

Bank Spółdzielczy w Tyczynie

*Warunki dotyczą kredytu Bezpieczny Parasol dla kwoty 5.000,00 zł. RRSO na dzień 17.09.2018 r. dla reprezentatywnego przykładu wynosi 14,10% dla całkowitej kwoty kredytu 5.000,00 zł, spłacanej w 12 ratach miesięcznych równych - 426,00 zł. Stopa oprocentowania kredytu 4% w stosunku rocznym. Całkowita kwota do zapłaty wynosi 5348,95 zł w tym odsetki - 108,95 zł, prowizja przygotowawcza - 2%, prowizja za udzielenie kredytu 2% oraz ubezpieczenie Kredytobiorcy - 40,00 zł. Stopa oprocentowania oraz prowizja za udzielenie kredytu obowiązują dla Klientów indywidualnych, którzy posiadają lub założą rachunek oszczędnościowo - rozliczeniowy (przez który przeprowadzane są, lub będą stałe miesięczne wpływy z tytułu wynagrodzenia za pracę lub rentę czy emeryturę). Rachunek oszczędnościowo - rozliczeniowy musi być czynny przez co najmniej cały okres kredytowania. Przedstawione informacje mają jedynie charakter orientacyjny. Ostateczna wysokość wszystkich kosztów związanych umową jest uzależniona od warunków umowy oraz rodzaju i zakresu usług dodatkowych.

KREDYT BEZPIECZNY PARASOL

4%

- ✓ Oprocentowanie stałe!
- ✓ Bez poręczycieli!
- ✓ Posiadasz rachunek - obniżasz prowizję!

Bank bliski Tobie!

Zapraszamy do naszych placówek:

BS Tyczyn, ul. Mickiewicza 6 w Tyczynie
tel. (17) 221 92 10

Oddział w Chmielniku, Chmielnik 50
tel. (17) 229 66 34

I Oddział w Rzeszowie, ul. Pelczara 6
tel. (17) 852 15 39, (17) 853 43 53

II Oddział w Rzeszowie, ul. Okulickiego 13a
tel. (17) 852 28 07

III Oddział w Rzeszowie, ul. Mickiewicza 12
tel. (17) 853 48 33

www.bstyczyn.pl

Skutki przemocy wobec dziecka

Przemoc w rodzinie zaburza relacje pomiędzy rodzicem a dzieckiem. Doświadczanie przez dziecko przemocy, w szczególności od bliskich osób, skutkuje zaburzeniami w każdej sferze rozwojowej. Konsekwencje można zauważyć zarówno w zdrowiu fizycznym, jak i rozwoju psychospołecznym. Niektóre problemy pojawiają się już w dzieciństwie, np. zachowania agresywne czy problemy emocjonalne, ale skutki są widoczne także później - w dorosłym życiu - w funkcjonowaniu psychicznym, emocjonalnym i społecznym.

Skutki przemocy w sferze fizycznej mogą ujawniać się jako urazy i uszkodzenia skóry. Są to m.in.: blizny, siniaki, krwiaki, oparzenia, ślady po przypalaniu papierosami, zmiany na plecach, pośladkach, łydach często w kształcie narzędzia, którym zostały spowodowane. Występować mogą także uszkodzenia głowy, nieprzypadkowe złamania czy obrażenia jamy brzusznej. Zauważalną oznaką zaniebdania jest zbyt niski wzrost dziecka oraz niedowaga, brudne i niechlujne ubranie, nieodpowiednie do pory roku, nieopatrzone rany czy apatia i chroniczne zmęczenie. Może pojawić się także moczzenie się i zanieczyszczanie, tiki nerwowe, mimowolne ruchy, drżenia, nudności, bóle brzucha i głowy.

Przemoc odciska swoje piętno również **na rozwoju emocjonalnym dziecka** i negatywnie wpływa na jego samoocenę. Szczególnie przemoc psychiczna bezpośrednio oddziałuje na poczucie własnej wartości, gdyż dziecko jest nieustannie narażone na krytykę, poniżenie czy ośmieszanie. Skutkiem tego może być obniżone poczucie szacunku do własnej osoby oraz zachowania obronne, takie jak celowe przedstawianie się innym w lepszym świetle oraz poświęcanie większej uwagi wyglądowi fizycznemu i sprawności fizycznej. Ofiara przemocy często nie wierzy we własne możliwości, łatwo się poddaje, pesymistycznie podchodzi do wszelkich czynności, brakuje jej motywacji do działania. Taka postawa skutkuje wycofaniem się - dzieci stają się bierne, apatyczne, unikają innych. Dziecko maltretowane często ma problem z kontrolowaniem emocji. Niewłaściwie rozpoznaje i ocenia sytuacje społeczne. Świat z przemocą staje się czymś normalnym, dlatego młody człowiek może reagować agresywnie oraz używać przemocy wobec młodszych czy słabszych. Dziecko narażone na różne formy przemocy wykształca w sobie wadliwe przekonanie na temat świata i ludzi, które odbiera jako miejsce bez przebaczenia. Nie uczy się prawidłowych empatycznych postaw do drugiego człowieka, co może przejawiać się brakiem wrażliwości na przeżycia innych osób. U takiego dziecka mogą wystąpić również zaburzenia w ocenie własnego postępowania.

Bycie ofiarą długotrwałej przemocy w dzieciństwie może prowadzić do powstania **syndromu stresu pourazowego**. Jest to reakcja na sytuację nienormalną i zagrażającą życiu, jaką jest wieloletnia przemoc. Takie zdarzenia przekraczają zwykłe ludzkie doświadczenia i naturalne zdolności adaptacyjne. Syndrom stresu pourazowego może objawiać się stanami nadmiernego pobudzenia, czyli ciągłą gotowością na niebezpieczeństwo. Dziecko może zbyt intensywnie reagować na bodźce, np. na hałas. Taka wzmożona czujność organizmu prowadzi do wielu zaburzeń fizjologicznych, np. kłopotów ze snem czy zmęczenia. Kolejnym objawem są tzw. stany psychicznego odrętwienia. Ofiary przemocy, nie mogąc sobie poradzić ze zbyt intensywnymi i trudnymi emocjami, odcinają się od nich. Taki mecha-

nizm obronny skutkuje zawężeniem lub całkowitym brakiem odczuwania emocji, nawet tych pozytywnych. Charakterystyczne dla traumy są też „wtargnięcia”. Są to powracające nagle i mimowolnie wspomnienia traumatycznych wydarzeń. Typowym objawem stresu pourazowego jest także obniżenie nastroju, stany depresyjne, problemy z pamięcią i koncentracją uwagi, poczucie bezradności i niemocy. Dzieci doświadczające przemocy, szczególnie ze strony rodziców, mogą szukać przyczyn tego, co ich spotyka w sobie. Przejawia się to wiarą w to, że nie zasługują na miłość i szacunek, a ich zachowanie czy nawet wygląd spowodowały sprawcę do przemocy.

Dziecko, które jest ofiarą przemocy, często izoluje się w sytuacji kontaktów społecznych. Niezaspokojenie potrzeby bezpieczeństwa w rodzinie będzie skutkować unikaniem kontaktów z innymi. W relacjach międzyludzkich takie dziecko jest często lękliwe, nieufne, a nawet wrogo nastawione do rówieśników czy dorosłych. Żyje w przekonaniu, że nikt go nie rozumie i nikt nie może mu pomóc. Nie nawiązuje relacji koleżeńskich czy przyjaźni często z powodu braku umiejętności interpersonalnych spowodowanych niską samooceną lub potrzebą zachowania w tajemnicy przemocy domowej, z powodu poczucia wstydu lub z obawy przed konsekwencjami.

Badania wykazały również, że bycie ofiarą przemocy w dzieciństwie zwiększa ryzyko zostania ofiarą przemocy lub jej sprawcą w przyszłości. Doświadczenie przemocy może skutkować pojawieniem się w dorosłym życiu depresji, lęków społecznych, a nawet prób samobójczych. Zwiększa się również prawdopodobieństwo podejmowania zachowań ryzykownych, np. wchodzenie w uzależnienia czy samookaleczanie się.

Jak widać przemoc niesie ze sobą ogromne zagrożenie dla bezpieczeństwa dzieci, ich prawidłowego rozwoju i późniejszego dorosłego życia. Pamiętajmy o tym, że dziecko nie jest w stanie obronić się samo przed przemocą. Dlatego ważne jest, by nie być obojętnym i reagować, gdy narażone jest dobro dziecka.

Materiały źródłowe: • J. Włodarczyk, *Przemoc wobec dzieci. Dzieci się liczą. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa i rozwoju dzieci w Polsce*, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, 2017, • M. Goniewicz, K. Goniewicz, *Przemoc wobec dzieci – aspekty etyczno-prawne*, Forum Medycyny Rodzinnej 2011, • J. Helios, W. Jedlecka, *Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane*, Prace Naukowe Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, nr 99, Wrocław 2017, • *Odcienie rodzicielstwa. Kilka rad jak być lepszym rodzicem*, PCPR - OIK w Górnym, Rzeszów, • T. Millon i in. *Zaburzenia osobowości we współczesnym świecie*, Instytut Psychologii Zdrowia PTP, Warszawa 2005, • *Przemoc wobec dzieci w rodzinie*, Niezbędnik Nauczyciela, Warszawa 2013.

tekst: **Joanna Kiszka** – psycholog OIK w Górnym

Publikacja z cyklu artykułów edukacyjno-profilaktycznych powstałych w ramach Programu Oświatowego „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie” Edycja 2018 pt.: Od przedszkola do seniora - projekt łączący pokolenia” współfinansowanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Powiat Rzeszowski

Zanim będzie za późno...

Zastanawiali się Państwo, dlaczego młodzi ludzie sięgają po narkotyki? Uzależnienie rozwija się w określonym czasie, a pierwsze próby zażywania substancji uzależniających to zawsze etap eksperymentowania. Niektórzy na tym etapie rezygnują, inni wchodzą dalej, aż do momentu, w którym nie ma już odwrotu. Nastolatki sięgają po substancje psychoaktywne głównie z ciekawości. Młody człowiek, poszukując swojej dorosłej tożsamości, eksperymentuje z różnymi zachowaniami: wyglądem, sposobem bycia, zainteresowaniami. Jeżeli w jego otoczeniu znajdują się substancje psychoaktywne, to w naturalny sposób będzie zainteresowany również takim doświadczeniem. Wydaje się, że najprostszym rozwiązaniem byłoby dostarczenie młodemu człowiekowi informacji, jak bardzo to może mu zaszkodzić. Można by oczekiwać, że lęk przed skutkami używania będzie tu wystarczającym hamulcem. Niestety, tak to nie działa. Co mogą zrobić rodzice?

Rolą rodziców jest takie wspieranie rozwoju dziecka, aby na swojej drodze życiowej wybierało **trzeźwość**. Oczywiście, im dziecko młodsze, tym większy wpływ na jego wybory mają rodzice, ale również w przypadku starszych dzieci, nastolatków, rodzice mogą wiele zrobić. Ograniczeniem dla młodzieńczej ciekawości jest w zasadzie wyłącznie utrzymywanie nad dzieckiem pewnej kontroli oraz stawianie wymagań stosownych do wieku i stopnia dojrzałości młodego człowieka. Kontrola polega na obserwacji, w jakim stanie jest dziecko, zainteresowaniu, z kim się przyjaźni, gdzie spędza czas, a także brak zgody na pełną izolację w domu (np. brak zgody na całkowity zakaz wstępu rodziców do pokoju dziecka). Kluczowe jest **uchwycenie właściwych proporcji między wymaganiami, a swobodą, zaufaniem i konsekwencją**. Młody człowiek domaga się coraz większej swobody i to jest naturalny proces dorastania, ale więcej swobody oznacza też większą odpowiedzialność.

Co zrobić, by poszukiwane przez młodego człowieka niepożądane doznania były mniej atrakcyjne? Mamy trzy drogi: • umożliwić dziecku przeżywanie emocjonujących doświadczeń w konstruktywny sposób, • pomóc w kształtowaniu osobowości stanowiącej bazę dobrego samopoczucia (zadowolenia z siebie i swojego życia) oraz • ukształtować w dziecku odporność na stres.

Dostarczanie emocji w konstruktywny sposób. Użytki często stanowią sposób na zaspokajanie młodzieńczej potrzeby doświadczania silnych emocji. Młody człowiek, próbując określić, „kim jestem”, ciągle sprawdza się w różnych sytuacjach. Jeśli otoczenie nie dostarczy mu różnorodnych doświadczeń, zaczyna ich poszukiwania na własną rękę. W takiej sytuacji istnieje duże ryzyko, że użytki dostarczą tego, czego mu najbardziej brakuje - poczucia, że robi coś ekstremalnego. Dlatego warto wspierać nie tylko dziecięce zainteresowania czy pasje, ale też pragnienie przynależności do grup sportowych, harcerskich, teatralnych itp.

Kształtowanie dobrego samopoczucia. Dobre samopoczucie zależy w dużej mierze od tego, jak sami siebie oceniamy. Jeżeli się czujemy wartościowi, mamy okazję przeżywać więcej pozytywnych niż negatywnych emocji. Samoocena dziecka kształtuje się najpierw na bazie informacji płynących od rodzica, dopiero później od innych osób. Na dzieci, jak i na starszą młodzież dobrze wpływają **pochwały**. Rodzice częściej jednak skupiają się na tym, co dziecko robi źle, podczas gdy poprawne zachowania traktują jako niewarte uwagi. Pamiętajmy, że pochwała nie tylko wzmacnia pożądane zachowanie (tzn. zwiększa prawdopodobieństwo, że dziecko zachowa się podobnie w przyszłości), ma też duże znaczenie dla kształtowania się poczucia wartości dziecka. Młody człowiek, który jest chwalony, **zaczyna myśleć o sobie**

jako o kimś, wartościowym, kogo stać na wiele. Pochwały muszą jednak być prawdziwe, tzn. trzeba docenić prawdziwy wysiłek dziecka, np. gdy zaczyna się zmieniać na lepsze, gdy zaskoczy nas jakimś nowym, dobrym zachowaniem. Pochwały mogą przybierać bardzo różne formy. Czasem mogą to być słowa: „Podoba mi się to, co zrobiłeś”, a czasami jest to zwykłe: „dziękuję” połączone z uśmiechem i pogłaskaniem po głowie. Pochwały formułujemy raczej w kategoriach zachowań niż ocen. Tzn. lepiej powiedzieć: „potrafisz naprawdę dokładnie posprzątać” niż: „jesteś wspaniały”. W pierwszym przypadku dziecko w obraz samego siebie wpisuje informację o konkretnej umiejętności, którą może wykorzystać w przyszłym działaniu, a informacja „wspaniały” jest mniej konkretna i mniej użyteczna. Dzieci, które weszły w wiek młodzieńczy, z większym dystansem odnoszą się do rodzicielskich ocen, dlatego lepiej działają pochwały zakotwiczone w jakiś obserwowalnych faktach. Budowaniu poczucia wartości u dziecka pomaga także m.in. pozwolenie mu na podejmowanie różnych aktywności, wspieranie jego samodzielności oraz zapewnienie wielu okazji do kontaktów społecznych.

Kształtowanie odporności na stres. Substancje psychoaktywne, zmieniające samopoczucie i sposób odbierania rzeczywistości, mogą być szczególnie atrakcyjne w sytuacjach stresowych. Im więcej sytuacji postrzeganych jako trudne i im więcej przykrych emocji, tym więcej pokus do ich zażywania. Atrakcyjność używek będzie zatem tym większa, im trudniej dana osoba radzi sobie ze stresem i emocjami. Dlatego ukształtowanie w młodym człowieku odporności na stres i nauczanie go radzenia sobie z sytuacjami trudnymi będzie miało znaczenie ochronne. Odporność na stres kształtuje się wtedy, gdy dziecko doświadcza jednocześnie stresu i wsparcia osoby dorosłej. Osoba dorosłego staje się dla dziecka źródłem siły do poradzenia sobie z cierpieniem, np. fizycznym (związany z jakimś urazem), jak i rozczuleniem, gdy trzeba np. pogodzić się z odmową. Sytuacje przeżywane w obecności opanowanego i troskliwego rodzica kształtują odporność na stres. Niezwykle ważne w kształtowaniu odporności dziecka jest również to, **jak sami rodzice reagują na cierpienie**. Rodzic, radzący sobie ze stresem za pomocą środków chemicznych (jak np. alkohol, papierosy, leki), pokazuje swojemu dziecku, że w sytuacjach trudnych sięgnięcie po środki chemiczne jest uzasadnione. Im więcej takich przekazów dziecko odbierze, tym swobodniejszy będzie miał stosunek do używania substancji psychoaktywnych, tym większe ryzyko takich zachowań w przyszłości.

Nałożenie się dwóch zjawisk: zwiększanie dostępności narkotyków i zmiany kulturowe sprzyjające używaniu środków chemicznych, stwarza warunki do łatwego sięgnięcia przez młodzież po substancje psychoaktywne. Rodzice mogą przez swoje postawy i proces wychowania obniżyć ryzyko takich zachowań u swojego dziecka. Nie ma tu jednak jedynej, niezawodnej metody. Jest to raczej szereg różnych oddziaływań wpisanych w proces wychowawczy. Im wcześniej rodzice będą mieli świadomość istoty problemu, tym skuteczniej będą wpływać na przyszłe zachowania i wybory swojego dziecka.

Bibliografia: • J. Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2003 r.* (<http://www.kbnp.gov.pl/espada.zip>),

• R. McKenzie, *Kiedy pozwolić? Kiedy zabronić?*,
• M. Pasek, *Na pewno nie moje dziecko*, • B. Jakubowska, D. Muszyńska, *Szukaj porozumienia ze swoim dzieckiem*, • M. Ruth, *Dzieci, Narkotyki, Alkohol*.

**KĄCIK
PEDAGOGA**

Rubrykę redaguje:
**Beata
Byczyńska-Gruca**
- pedagog
w SP w Tyczynie

Lecznicze właściwości indyjskiego żeń-szenia

Ashwagandha (łac. *Withania somnifera*) znana jest również pod nazwami witania ospała, winter cherry bądź indyjski żeń-szeń. To krzew osiągający ok. 150 cm wysokości, z żółtozielonymi kwiatami i czerwonymi lub pomarańczowymi owocami. Do celów leczniczych wykorzystuje się przede wszystkim korzeń oraz owoce. W Indiach stosowana jest od blisko 2500 lat jako naturalny lek na wiele dolegliwości.

Korzeń tej rośliny porównywany jest do chińskiego żeń-szenia, a według najnowszych badań posiada zdecydowanie więcej potwierdzonych klinicznie właściwości leczniczych. Zawdzięcza to m.in. obecności substancji, które działają przeciwbakteryjnie i antynowotworowo i antyoksydacyjnie na nasz organizm. Korzeń ashwagandhy zawiera: alkaloidy, fitosterole, fenolokwasy i kumaryny oraz wysoką zawartość żelaza. W Europie ashwagandha zyskała dużą popularność dzięki właściwościom adaptogennym, czyli wspomagającym organizm w okresach nasilonego stresu. Obecnie ashwagandha jest stosowana i doceniana nie tylko jako suplement diety, ale również jako doskonałe wsparcie w terapii wielu stanów chorobowych i rozmaitych dolegliwości.

Najważniejsze właściwości ashwagandhy: ► wpływa na **poprawę odporności** organizmu (stymuluje układ immunologiczny, dzięki czemu nie jest on podatny na infekcje), ► działa **uspokajająco** (ułatwia zasypianie, łagodzi zaburzenia lękowe, a także stosowana jest w przebiegu niektórych chorób psychicznych), ► posiada właściwości **anty-nowotworowe**, ► pozytywnie wpływa na funkcjonowanie **układu pokarmowego** (chroni wątrobę i żołądek przed toksycznym działaniem wielu substancji), ► skutecznie **zapobiega powstawaniu choroby wrzodowej żołądka**, ► ma bardzo **korzystny wpływ na działanie układu krwionośnego** (ze względu na dużą zawartość żelaza pomaga w walce z anemią, poprawia parametry krwi, obniża poziom „złego” cholesterolu), ► chroni serce i **obniża ciśnienie** tętnicze krwi, ► znajduje **zastosowanie w reumatoidalnym zapaleniu stawów** (RZS), pomaga także podczas takich dolegliwości jak: ból, obrzęki oraz zmniejszona ruchomość i przykurcze stawów, ► stosowana jest wśród sportowców i osób chcących spowolnić procesy starzenia się, gdyż dodaje siły i wigoru.

Witania zawiera wiele związków biologicznie czynnych, które wspierają odporność organizmu i zwiększają możliwości umysłu i ciała. Działa przeciwrzybczo, przeciwbakteryjnie, przeciwnowotworowo, zmniejsza stany zapalne. Wpływa korzystnie na układ nerwowy. Wykazano także, że roślina ta zmniejsza stężenie korty-

zolu, tzw. hormonu stresu. Witania pozytywnie oddziałuje na kojarzenie oraz pamięć. Duże nadzieje wiąże się z działaniem ashwagandhy u osób chorych na chorobę Parkinsona i Alzheimer. Zauważono, że witania wpływa na wzrost pewnych struktur komórek nerwowych i usprawnia pracę mózgu. Olbrzymie znaczenie tej rośliny odkryto również przy leczeniu depresji. Korzystny wpływ ashwagandhy jest porównywalny do działania niektórych leków stosowanych w tej chorobie. Dodatkowo roślina ta zmniejsza stany lękowe. Pozytywnie oddziałuje także na wątrobę, wykazując działanie podobne do sylimaryny, która jest wiodącą substancją we wspomaganiu tego narządu.

Witania uważana jest w kulturze wschodniej także za substancję ułatwiającą zasypianie i wpływającą na polepszenie jakości snu. Pamiętajmy jednak, że równocześnie zwiększa ona działanie leków o działaniu nasennym. Ze względu na znaczną ilość żelaza, ashwagandha może być stosowana wspomagająco w leczeniu niedokrwistości powstałej z niedoboru tego składnika. Może być również pomocna w bólach mięśniowych i złym samopoczuciu w okresie okołomenopauzalnym, a także tzw. zespołu niespokojnych nóg, szczególnie, gdy połączymy jej stosowanie z magnezem. Badania wśród osób chorujących na cukrzycę potwierdziły poprawę poziomu glukozy we krwi. Warto pamiętać, że stres oddziałuje również na glikemię, dlatego poprzez wpływ na reakcję stresową naszego organizmu witania może działać wspomagająco w terapii cukrzycy.

Dawkowanie ashwagandhy zależy m.in. od postaci tego suplementu. Najbardziej powszechną formą, w której możemy ją zakupić, są kapsułki lub krople. Zwykle zaleceniem przy stosowaniu kapsułek jest przyjmowanie dwóch sztuk podzielonych na dwie porcje w ciągu dnia. Najlepiej przyjmować je przed posiłkiem i popić szklanką wody. Dodatkowym zaleceniem producentów niektórych suplementów jest zastosowanie miesięca przerwy przy aplikacji ashwagandhy przez 6 miesięcy. Wszelkie informacje na ten temat można przeczytać na opakowaniu lub dołączonej ulotce. Zawsze w razie jakichkolwiek niepewności najlepiej jest poradzić się lekarza lub farmaceuty.

Należy podkreślić, że **ashwagandha nie jest przeznaczona dla wszystkich**. Jeśli mamy jakiegokolwiek problemy zdrowotne, musimy przed zastosowaniem suplementu zasięgnąć opinii lekarza.

Uwaga! **Nie powinny jej stosować przede wszystkim kobiety w ciąży. Nie jest polecana również osobom cierpiącym na nadczynność tarczycy**, ponieważ może podnosić poziom niektórych hormonów, co mogłoby wpływać nie tylko na zaostrzenie choroby, ale również na nieskuteczność terapii leczniczej.

**Numer 11. „Głosu Tyczyna”
ukaże się z datą 25.11.2018 r.**

Termin składania tekstów upływa: 12.11 br.

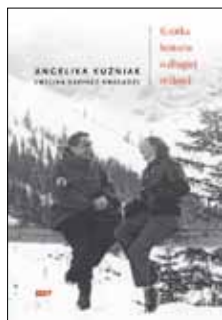
Teksty można przysyłać e-mailem na adres redakcji: glostyczyna@tyczyn.pl oraz składać osobiście w siedzibie redakcji: **Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna**, ul. Mickiewicza 1, 36-020 Tyczyn, tel. (17) 22-19-410 w godz. pracy biblioteki lub w **Urzędzie Miejskim w Tyczynie**, ul. Rynek 18, 36-020 Tyczyn, w pok. 24, tel. (17) 23-04-924.

Tekst źródłowy: • Ho Thanh Ł., Brodowiak A., *Adaptogeny – wschodnie lekarstwo czy zachodnia moda?*, • „Food Forum. Czasopismo specjalistyczne o zdrowym odżywianiu” 2017, 4(20), s. 58–63, • www.fabrykasi-ly.pl, • <https://zdrowie.tvn.pl/a/ashwagandha-co-to-jest-dawkowanie-wlas-ciwosci-i-dzialanie-rosliny>, www.poradnikzdrowie.pl

Rubrykę redaguje:

Anna Pondo
- nauczyciel w SP
w Tyczynie, pasjo-
natka ekologii
i zdrowej żywności

Współczesność bardzo sprzyja zakochanym. Telefony komórkowe, Skype, Gadu Gadu to tylko niektóre z możliwości, dzięki którym możemy mieć stały kontakt z drugą połówką nawet wtedy, gdy jest ona setki kilometrów i wiele stref czasowych od nas. Czy gdyby nie te komunikacyjne ułatwienia, miłość przetrwałaby rozłąkę? Książka, którą polecam w dzisiejszej Półce, prezentuje dwoje młodych, zakocha-

nych ludzi, którzy w latach 50. odsiadawali wyroki więzienia (za działalność niepodległościową) i po raz pierwszy – bez krat i zasuw – zobaczyli się w dniu swojego ślubu.

A jak to się zaczęło? Drogą **Wiesława Pajdaka** (łączniczki) i **Jerzego Śmiechowskiego** (żołnierza Polski Podziemnej) skrzyżowały się w więzieniu mokotowskim w Warszawie. Wiesława – odsiadująca wyrok – nadała alfabetem Morse’a proste pytanie: kto siedzi (po drugiej stronie ściany, w następnej celi) i za co. Odpowiedział jej Jerzy... i tak się zaczęło ich cichutkie (żeby

strażnicy i inni współwięźniowie nie słyszeli) stukanie, które przerodziło się w miłość, mimo że nigdy wcześniej się nie spotkali i nie widzieli.

Angelika Kuźniak i **Ewelina Karpacz-Oboładze** w reportażu „**Krótką historią o długiej miłości**” przedstawia historię miłości więźnia i więźniarki stalinowskiego reżimu. Nie było źle, kiedy przebywali w celach obok siebie. Mogli wystukiwać do siebie słowa i w ten sposób „rozmawiać” do rana. Sytuacja się skomplikowała, kiedy „**Ju**” (tak Wiesława nazywała Jerzego) został przeniesiony do innego więzienia, a „**Mała**” (Wiesława) wyszła na wolność, by później ponownie trafić do innego więzienia. Osadzonym w tamtych czasach nie wolno było do siebie pisać listów. Młodzi – mimo katastrofalnych warunków, w jakich przebywali – znaleźli na to ograniczenie sposób: pisali listy do ojca Ju – również Jerzego. Ten, kiedy pisał do syna, przepisywał mu list od Wiesi i na odwrot: kiedy pisał do Wiesi, przepisywał jej list Jerzego.

Od momentu poznania się do wyjścia obojga na wolność upłynęło sześć lat. W tym czasie widzieli się tylko dwa razy. Raz Wiesia wraz z ojcem Jerzego odwiedziła Ju w więzieniu, potem zobaczyli się na własnym ślubie w więzieniu, w którym odsiadowała jeszcze karę Wiesia. Po wyjściu na wolność przeżyli razem 55 lat, do śmierci Jerzego w 2008 roku.

Poleca: **Agnieszka Janda**

„Kler” - film antykościelny?

Recenzja naszego czytelnika

Nowy film **Wojciecha Smarzowskiego** w niecałe dwa tygodnie pobił w Polsce rekord oglądalności od 1989 roku, wyprzedzając niedawnego jeszcze rekordzistę – „Pięćdziesiąt twarzy Greya”. Wspominam o tym na samym początku dlatego, że ten rekord był do przewidzenia. Nie przypominam sobie tak wielkiej wrzawy wokół filmu w ostatnich latach. Wrzawy w mediach, wśród ludzi u władzy, a także normalnych widzów – jak ja. A przecież jeszcze niedawno premierę miał „Smołęński” – kość niezgody pośród polskiego narodu.

Przed oficjalną premierą „Kleru” organizowane były specjalne manifestacje nawołujące do bojkotu filmu. Z nieznanych przyczyn odebrano filmowi przyznawane przez publiczność nagrody. W niektórych miejscowościach film nie został nawet „wpuszczony” do kin. Wówczas jego reżyser prywatnie organizował niezależne pokazy. Wszystkie oczywiście przez temat, jaki porusza. Bo „Kler” to film jawnie antykościelny. Przy czym, co podkreślał jego twórca, i z czym w zasadzie przychodzi mi się zgodzić, to żaden atak na wiarę, lecz na Kościół jako instytucję. Atak na księży, biskupów i cały system.

Przyznam, że miałem obawy co do tego filmu. Znam dobrze twórczość Smarzowskiego i, o ile na początku byłem jego fanem, bo uważałem, że wniósł do polskiego kina powiem świeżości, o tyle tenże powiew po latach zaczął zwyczajnie tęchnąć. Smarzowski zwykł wtykać kij w mrowisko i podejmować tematy niewygodne dla naszego społeczeństwa (korupcja, alkoholizm), za każdym razem ubierając je w surową i nieprzyjemną dla oka formę. Słynna już jest „smarzowska” siekiera, a o filmach polskiego twórcy mówi się jako tych, w których bohaterowie piją i mordują. No i teraz proszę sobie wyobrazić taką formę w historii o losach trzech księży, z których jeden ma kobietę na boku, drugi robi przekręty, a trzeci jest pedofilem. No po prostu... na miłość boską!

O „Klerze” mówiło się i mówi jako o filmie, który jest po to, by coś zmienić. Jakby z przekonaniem, że jest w stanie. Gdybym go nie obejrzał, nigdy bym się z tym nie zgodził. Uważałem, że nie jest w stanie nam powiedzieć o Kościele tego, co już wiemy. No bo kto z nas nie wie albo nie słyszał, że były w Kościele przypadki pedofilii? Kto nie widział księdza, który co roku kupuje nowy samochód? Kto nie słyszał o takich, którzy nadużywali albo nadużywają alkoholu, mają kobiety na boku, dzieci czasem, albo nie powiedzieli podczas zamawiania mszy czy opłaty za pogrzeb: „co łaska, ale nie mniej niż...”. Każdy o tym wie. Jednak czy coś z tym robimy?

Tymczasem po seansie „Kleru” ten film nadal we mnie siedzi (a minęło już kilka tygodni). Ku mojemu zdziwieniu ciągle oddziałuje moją wyobraźnię, stymuluje mój umysł. Film mnie zaskoczył. Pokazuje zło, ale takie o ludzkiej twarzy, wynikłe z sytuacji. Film wcale nie jest – jak mówią niektórzy – jednostronny. Owszem – nie patyczkuje się z Kościołem, odzierając go wręcz z godności, ale pokazuje człowieka, który ten Kościół tworzy. Tworzy i może zmienić – miejmy nadzieję – na tyle, na ile trzeba.

Siłę „Kleru” tworzą głównie fantastycznie napisane i zagrane postacie – trzech zaprzyjaźnionych ze sobą księży (**Więckiewicz, Braciak** i **Jakubik**) oraz biskup (**Gajos**). Relacje tych postaci tworzą wręcz intrygę kryminalną, a wątek jednej z nich pokazuje, jak mglisty może być świat wewnętrzny Kościoła, jak łatwo kogoś oszkalować i jak trudno zarazem pozytywnie ocenić.

Dlatego wcale nie uważam, żeby „Kler” miał być skierowany do określonej grupy odbiorców. Każdy jest go w stanie odnieść do siebie. Tak katolik, jak i osoba niewierząca. Tak ksiądz, jak i osoba świecka. Tak ktoś na Kościół pomstujący, jak i ten pokładający w nim nadzieję.

Moja ocena filmu: 8/10

tekst: **Rafał Kapłita** - filmoznawca

Uwaga na maile z podpisem ZUS

Zwracamy uwagę mieszkańców na wzmożoną aktywność oszustów, którzy chcą uzyskać dostęp do danych zgromadzonych na komputerach klientów ZUS. **Zakład Ubezpieczeń Społecznych przypomina, że nie wysyła e-maili do swoich klientów.**

Niestety, oszuści podszywający się pod ZUS ponownie nasili swoje działania. Tylko jednego dnia do Zakładu zadzwoniło kilkanaście osób z informacją o dziwnych e-mailach, w których jako nadawca figuruje właśnie ZUS. W temacie wiadomości wpisana jest fraza: „Zaległe składki”, zaś w samym e-mailu prośba o potwierdzenie odebrania wiadomości. Na szczęście nasi klienci zwrócili uwagę na nieprawidłowy adres mailowy ZUS, który był w stopce maila. Stopka, poza prawidłowym adresem centrali ZUS, zawierała bowiem adres skrzynki mailowej oparty o domenę rządową, tj. „gov.pl”, tymczasem tak strona www.zus.pl, jak i adresy mailowe pracowników ZUS nie funkcjonują w oparciu o domenę rządową.

ZUS przypomina, że nie wysyła do swoich klientów korespondencji e-mailowej. Kontakt elektroniczny ze strony Zakładu możliwy jest jedynie w sytuacji, gdy klient posiada profil na Platformie Usług Elektronicznych ZUS i wyraził zgodę na taką formę kontaktu.

ZUS ostrzega, by w żadnym przypadku nie odpowiadać na e-maile, które teoretycznie pochodzą z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ani nie otwierać zawartych w tej korespondencji załączników. Korespondencja tego typu ma bowiem najczęściej na celu zainfekowanie komputera lub uzyskanie dostępu do danych wrażliwych, które zapisane są w jego pamięci.

W sytuacji, w której mamy jakiegokolwiek wątpliwości co do nadawcy otrzymanej korespondencji, prosimy o kontakt z najbliższą placówką Zakładu lub **Centrum Obsługi Telefonicznej pod nr. tel. (22) 560-16-00.**

Rubrykę redaguje:

Wojciech Dyląg

– regionalny
rzecznik prasowy ZUS
w woj. podkarpackim

Zadania prokuratora

Ogólne pojęcie funkcji oraz samej osoby prokuratora jest powszechnie znane. Wiadomo, że jest to osoba

zajmująca się wykrywaniem sprawców przestępstw, udowadnianiem winy domniemyanych sprawców czy nadzorowaniem wykonania wyroków. Z definicji prokurator jest nie tylko prawnikiem, ale i funkcjonariuszem publicznym, a do jego głównych zadań należy formułowanie oskarżeń oraz występowanie przed sądem.

W rzeczywistości lista czynności, które podejmuje prokurator, jest bardzo długa. Na przykład, gdy zachodzi podejrzenie popełnienia przestępstwa, prokurator zleca policji lub sam nadzoruje śledztwo. W ramach prowadzonych czynności prokurator m.in. wizytuje miejsce popełnienia przestępstwa, zapoznając się z efektami oględzin, analizuje dowody i przesłuchuje świadków, a także podejrzanych o popełnienie przestępstwa, uczestniczy również w wizjach lokalnych z udziałem podejrzanych. Jeżeli śledztwo zostało zlecone innemu organom, np. policji, to wówczas zadaniem prokuratora jest nadzorowanie jego przebiegu.

Warto w tym miejscu wspomnieć o tym, iż osoba wykonująca ten zawód musi być ponadprzeciętnie odporna na stres. Oględziny czy wizytowane miejsca mogą być związane z np. śmiertelnym wypadkiem samochodowym czy ciężkim pobiciem. Niewątpliwie zawód, jakim jest prokurator, to profesja nie tylko niezwykle odpowiedzialna i trudna, ale także wymagająca odpowiednich predyspozycji. Aby zostać prokuratorem, nie wystarczy być magistrem prawa. Trzeba również (z wyłączeniem kilku przypadków) ukończyć trzyletnią aplikację prokurator-ską oraz zdać egzamin zawodowy.

Materiał źródłowy: ustawa z dn. 28.01.2016 r. Prawo o prokuraturze (Dz.U. 2016 poz. 177).

Rubrykę redaguje:

Artur Maziarz

– radca prawny

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie

„Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu” ogłasza nabór wniosków o przyznanie pomocy na operacje w zakresie:

► „Podejmowania działalności gospodarczej”

- Wysokość wsparcia: 50 000 zł
- Intensywność wsparcia: 100% kosztów kwalifikowalnych

► „Rozwijania działalności gospodarczej”

- Wysokość wsparcia: maksymalnie 100 000 zł
- Intensywność wsparcia: 70% kosztów kwalifikowalnych

• **Termin składania wniosków: 5 - 19 listopada 2018 r.**

• **Miejsce składania wniosków:** „Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu”, 36-030 Błazowa, ul. Myśliwska 16, pon – pt 8.00 – 14.30

• Więcej informacji w biurze LGD - Lider Dolina Strugu: 36-030 Błazowa, ul. Myśliwska 16, pod nr tel. (17) 23-01-099, e-mail: biuro@liderds.ostnet.pl

• Pełna treść ogłoszeń: www.liderds.ostnet.pl

Halowy turniej piłki nożnej szkół podstawowych

Sześć piłkarskich drużyn ze szkół podstawowych gminy Tyczyn i sąsiednich gmin spotkało się 1.10 br. w hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Tyczynie, by rozegrać **Halowy Turniej Piłki Nożnej o Puchar Burmistrza Tyczyna**. W rozgrywkach piłkarskich udział wzięli uczniowie szkół podstawowych z rocznika 2006 i młodszy. Organizatorem turnieju było Stowarzyszenie Turystyczno-Sportowe „Wodnik”.

W organizację zawodów włączyła się także Gmina Tyczyn i Szkoła Podstawowa w Tyczynie. Szczególne podziękowania kierujemy do pana Burmistrza Tyczyna **Janusza Skotnickiego**, który ufundował i wręczył puchary i nagrody dla zawodników. Dziękujemy również Dyrekcji Szkoły Podstawowej w Tyczynie - paniom **Zofii Międlar-Mruk** i **Zofii Kwater** - za udostępnienie obiektów sportowych i pomoc w organizacji turnieju. Gorące słowa podziękowania kierujemy także do pana **Jacka Sowy**, który całym sercem zaangażował się w pomoc przy organizacji naszych rozgrywek sportowych. Dziękujemy również firmie Sobina Sp. z o.o. za ufundowanie poczęstunku dla uczestników turnieju oraz członkom STS Wodnik - panom: **Michałowi Barłowskiemu** (który sędziował wszystkie mecze) i **Grzegorzowi Rocheciemu** (zabezpieczenie medyczne) oraz pani **Małgorzacie Szurze**, która zadbała o poczęstunek dla naszych uczestników.

Dziękujemy wszystkim nauczycielom, którzy przybyli wraz ze swymi podopiecznymi na turniej, a zawodnikom gratulujemy sportowej postawy i ogromnego zaangażowania w walce o jak najlepszy wynik. Zapraszamy na kolejne rozgrywki.

tekst: **Renata Rochecka**
- prezes stowarzyszenia

Otwarcie Akademii Tenisa Stołowego w Tyczynie

3.10 br. Szkoła Podstawowa im. S. Staszica w Tyczynie była miejscem uroczystego otwarcia działalności nowej inicjatywy w gminie Tyczyn, jaką jest Akademia Tenisa Stołowego działająca przy Uczniowskim Klubie Sportowym.

W uroczystości, połączonej z pokazowym treningiem 17-osobowej grupy młodych adeptów tenisa stołowego, uczestniczyli przedstawiciele lokalnych władz na czele

Wyniki Halowego Turnieju Piłki Nożnej o Puchar Burmistrza Tyczyna

I miejsce: Szkoła Podstawowa nr 15 w Rzeszowie, II - SP w Borku Starym, III - SP w Tyczynie, IV - SP w Lubeni, V - SP w Hermanowej, VI - SP w Kielnarowej.

W trakcie rozgrywek zostali wyłonieni: Król Strzelców - **Mateusz Jedynak** (SP 15 Rzeszów), najlepszy bramkarz - **Miłosz Dolecki** (SP Tyczyn), najlepszy zawodnik - **Borys Patrzyk** (SP Borek Stary).

z burmistrzem **Januszem Skotnickim**, dyrektora SP w Tyczynie: **Zofia Międlar-Mruk** i **Barbara Stępniońska**, rodzice, zawodnicy, trenerzy, zaproszeni goście oraz sympatycy tej wspaniałej dyscypliny sportu. Przybyłych na otwarcie gości przywitani prezesi Stowarzyszenia UKS ATS Tyczyn: **Sebastian Lubaś** i **Tadeusz Gryś**.

Wszystkich zainteresowanych uczestnictwem w zajęciach zachęcamy do kontaktu z nami przez fanpage na portalu Facebook (UKS ATS Tyczyn), email: uks.ats.tyczyn@wp.pl lub telefonicznie pod nr.: **607-604-666, 720-783-117**.

tekst: **Tadeusz Gryś**

Zarząd UKS ATS Tyczyn składa serdeczne podziękowania władzom samorządowym Gminy Tyczyn, Dyrekcji Szkoły Podstawowej w Tyczynie, wszystkim darczyńcom oraz tym, którzy wspierają rozwój lokalnej Akademii Tenisa Stołowego.

• KOSIARKI, • PILARKI, • GLEBOGRYZARKI, • SKUTERY, • QUADY, • ROWERY - **Sklep „MEWA”** Tyczyn, ul. Grunwaldzka 39A,
Tel. (17) 22-91-444, kom. 881-540-700

Niemiecki - korepetycje, tłumaczenia. Tyczyn.
Tel. 502-636-111

Sprzedam dom 200 m², Hermanowa Pańskie Pola.
Tel. (17) 22-91-089

Sprzedam akordeon włoski (120 basów).
Tel. (17) 22-91-089

Sprzedam działki: 10 arów i 15 arów, Hermanowa Pańskie Pola.
Tel. (17) 22-91-089

608-439-955

Pod tym numerem można **całodobowo przez 7 dni w tygodniu** zgłaszać **przypadki awarii sieci wodociągowo-kanalizacyjnej** obsługiwanej przez PGK „Eko-Strug” w Tyczynie. W godzinach pracy Spółki awarie można również zgłaszać pod numerami telefonów:
(17) 22-19-312, (17) 22-19-360

Sprzedam działkę w Tyczynie, 11 arów.
Tel. (17) 22-99-727

Sprzedam działkę w Tyczynie, ul. Zagrody, 28 arów.
Tel. (17) 22-99-727

Do wynajęcia lokal handlowo-usługowy (30 m²) w Tyczynie, ul. Grunwaldzka.

**Tel. 788-805-208
 880-087-184**

Jesteśmy producentem mebli na wymiar, świadczącym kompleksowe usługi w zakresie projektowania, wykonawstwa oraz montażu mebli

Meble kuchenne

Nowoczesne
 Klasyczne
 W stylu skandynawskim
 minimalistyczne

Meble łazienkowe

szafki umywalkowe
 zabudowa pieca
 kompletna zabudowa łazienki

Meble pokojowe

szafy klasyczne
 komody, regały
 biurka, szafki RTV
 łóżka

Meble biurowe

regały, biurka, półki

Szafy wnękowe

z drzwiami przesuwными
 z drzwiami składanymi
 z drzwiami z lustrem
 z drzwiami dekoracyjnymi

Garderoby

Kompleksowa zabudowa garderoby
 dostosowana do indywidualnych
 potrzeb klienta

**Umów się na
 bezpłatny pomiar:**

**tel. 697-265-802
 e-mail: stark.meb@gmail.com**

**STARK-MEB Grzegorz Chwaszcz
 ul. Stawowa 48, 36-020 Tyczyn**

GŁOS TYCZYNA

- miesięcznik Redaguje Kolegium w składzie: **Alicja Kustra** - redaktor naczelna, **Zofia Matys, Ewa Kocur, Elżbieta Domino, Agnieszka Rożek-Janda**. Stali współpracownicy: **Dorota Michalak, Monika Dziadura, Anna Pondo, Anita Drązek, Beata Byczyńska-Gruca**.

Wydawca: Urząd Miejski w Tyczynie przy współudziale Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury, Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej. **Adres Wydawcy:** Urząd Miejski, 36-020 Tyczyn, ul. Rynek 18, tel. (17) 22-19-310, e-mail: glostyczyna@tyczyn.pl; www.tyczyn.pl; **Adres redakcji:** MiG BP w Tyczynie, ul. Mickiewicza 1, 36-20 Tyczyn, tel. (17) 22-19-410. **Skład i łamanie:** MiG BP w Tyczynie. **Druk:** Kan Media Agencja Reklamy Kucharski Adriano, ul. Jaśminowa 1/4, 35-604 Rzeszów, Tel. 506-744-345. **Redakcja** zastrzega sobie prawo skracania i adiustacji publikowanych tekstów oraz korespondencji, a także opatrywania ich własnymi tytułami. Wydawca nie zwraca niezamówionych materiałów i nie odpowiada za treść ogłoszeń. Poglądy wyrażane w artykułach są poglądami ich Autorów, a nie Wydawcy.

ISSN 1231-4609

GŁOS DLA DZIECI

Oprac. MiGBP w Tyczynie (www.tyczyn-biblioteka.pl), Dodatek do 10. numeru „Głosu Tyczyna” (10/2018)

Rozwiąż krzyżówkę.

Odczytaj hasło z pogrubionych pól: **PANI JESIEŃ** .....

18

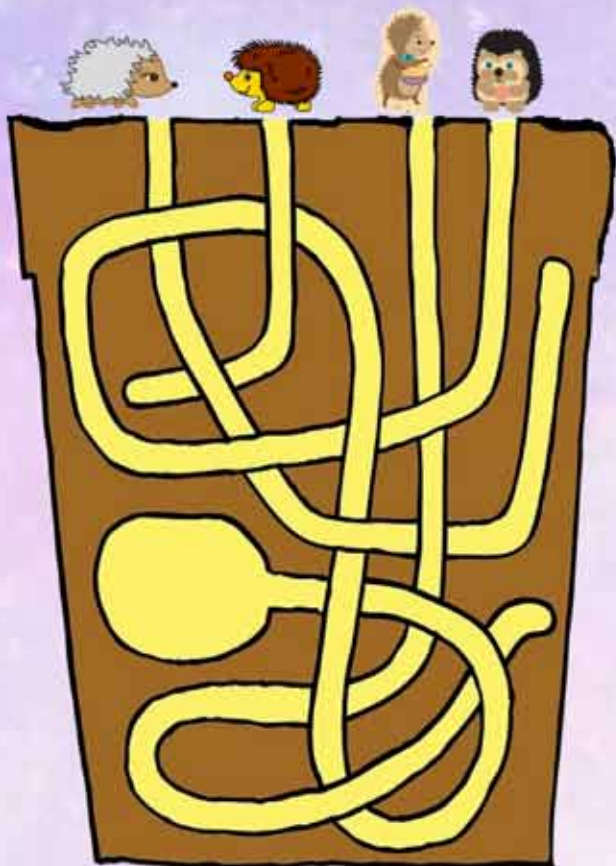

19

21

Sprawdź, który język dotrze do norki.

Znajdź 7 nazw zwierząt leśnych (pionowo, poziomo lub ukośnie). Połącz je z odpowiednimi obrazkami.

O	Z	K	U	N	A
S	A	R	N	A	R
O	J	Y	Y	B	T
W	Ą	E	U	Ś	Z
A	C	Ż	Ż	B	R

Rozwiąż rebusy.

~~ŁO~~

+

~~WIŚ~~

~~YNY~~

~~NIEG~~

+

~~ŚC~~

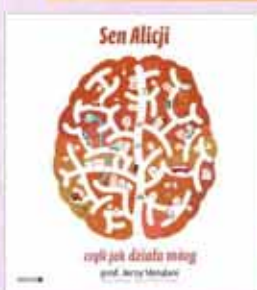
+

~~LA~~

Kacik Małego Czytelnika

WYBRANE NOWOŚCI W ODDZIALE DLA DZIECI

Fot. Julia Trojanowska

Nierzeczywiste, czyli Portret miasta w obiektywie młodych fotografów

Tyczyn nocą

Fot. Aleksandra Kopiec

Fot. Magdalena Skotnicka

Fot. Daniel Stelmach

**„Piękna Nasza Polska cała” - projekt edukacyjny w Publicznym Przedszkolu
Zgromadzenia Sióstr Św. Dominika w Tyczynie**

Patriotyczny pokaz mody

Przedkolaki na tyczynskim cmentarzu...

... i przy Pomniku Czynu Patriotycznego